NAŠ TEDNIK

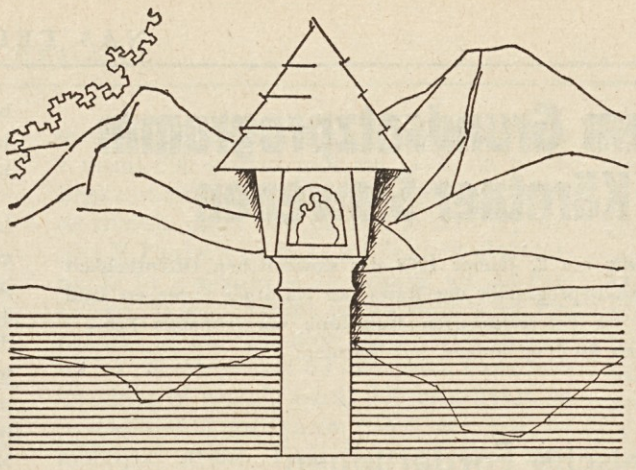

KULTURNO POLITIČNO GLASILO

Poštni urad: 9020 Celovec — Verlagspostamt: 9020 Klagenfurt

Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt P. b. b.

LETO XX / ŠTEVILKA 2 CELOVEC, DNE 11. JANUARJA 1968 CENA 2.— ŠILINGA

Rusi se uveljavljajo na morju

Rusija je bila izrazita celinska sila, če izvzamemo začetke kijevske velike kneževine, katere poglavar Oleg je v 10. stoletju s svojim ladjevjem nenadno priplul pred sam Carigrad in ga oplenil. Iz svojega središča v Moskvi se je po osvoboditvi izpod tatarskega jarma nova ruska država širila na jug, na vzhod in zahod. Okna v svet je odprl šele Peter Veliki v 18. stoletju, ko je strl švedsko moč in končal švedsko oblast nad Baltskim morjem. Novo prestolnico Rusije je zgradil ob Baltskem morju, Petrograd naj bi bil priča in dokaz ruskih želja po boljših zvezah z Evropo, njeno okno na zahod.

Po vzgledu Petra Velikega je Katarina II. Velika razširila rusko oblast na obali Črnega morja in mislila celo na osvojitev Carigrada, kar naj bi Rusiji odprlo pot skozi Bospor in Dardanele v Sredozemsko morje. Rusi teh načrtov niso nikdar opustili. Sredi preteklega stoletja je bila ta ruska težnja vzrok za krimsko vojno, ko so se Angleži in Francozi na Krimu in po dolgem obleganju zavzeli Sebastopol, glavno rusko vojno pristanišče in trdnjavo ob Črnem morju.

V naslednji dobi so Rusi zgradili močno brodovje v Baltiku, ob katerem so razširili in utrdili svojo oblast. Na Daljnem vzhodu so se najprej utrdili v Vladivostoku, nato pa vzeli Kitajski še Port Arthur in Dajren v Rumenem morju. Postopno so zgradili posebno vojno brodovje za Daljni vzhod, ki je imelo svoji oporišči v Vladivostoku in Port Arthurju.

Rusko brodovje je bilo tako razbito v tri dele, baltsko, črnomorsko in tihomorsko. Ruska pristanišča ob Baltiku in ob Tihem oceanu pozimi zamrznejo, odprta so le pristanišča v Črnem morju, toda za Ruse je to morje zaprto, ker so Bosporska morska vrata in Dardanele v oblasti Turčije. Prvič je Rusija spoznala svoje težave kot pomorska sila pri japonskem napadu na njeno vojno brodovje v Port Arthurju leta 1903. Nenadni japonski napad je rusko daljnovzhodno vojno brodovje tako oslabil, da ni bilo več kos japonskemu, posebno še, ker je bilo razdeljeno na Vladivostok in Port Arthur. Da bi se rešili neugodnega položaja, so Rusi poslali na Daljni vzhod svoje baltsko vojno brodovje. To so Japonci v znani pomorski bitki pri otoku Čušimi popolnoma uničili.

Od tedaj dalje Rusija kot pomorska sila ni več pomenila veliko. Vojno brodovje je sicer počasi obnavljala, toda ni prišla daleč, ko je izbruhnila prva svetovna vojna. Ta in njej sledeča revolucija sta gradnjo vojnega brodovja zavrli za dolgo dobo. Tudi rusko trgovsko brodovje je ostalo sorazmerno skromno in nepomembno skozi desetletja.

Sovjetska Rusija je načrtno pod Stalinom izgrajevala svoje kopne in letalske oborožene sile, sredstev še za gradnjo večje vojne mornarice ni premogla. Stalin je vkljub temu izgradil pristanišče Murmansk na polotoku Kola, ki je zaradi zalivskega toka dostopno tudi v zimski dobi. Z železniško progo ga je povezal z ostalo Rusijo. Preko tega pristanišča je Amerika tekom druge svetovne vojne pošiljala dober del svoje pomoči Rusiji.

Druga svetovna vojna je uničila nekdanje velesile Nemčijo, Francijo, Japonsko, pa tudi Veliko Britanijo. Ta se je dolgo upirala, pa je počasi spoznala, da ne zmore več; ustavila je gradnjo atomske oborožene sile, omejila oboroževanje na kopnem in nazadnje tudi svoje vojno brodovje. Nekdanja vladarica svetovnih morij je prenehala biti pomorska velesila, prehitela jo je v moči na morju nekdanja skoraj izključno celinska sila — Rusija.

Že v zadnjih letih Stalinove diktature so Rusi začeli graditi svojo pomorsko moč. Vrgli so se v glavnem na gradnjo podmornic. V tem pogledu so v nekaj letih prehiteli ne le Veliko Britanijo in Združene države, ampak kar obe skupaj. Postopno so gradili nadvodne enote in se v zadnjem času lotili tudi gradnje prve letalonosilke.

Rusija je danes za Združenimi državami daleč prva in najmočnejša pomorska sila. Njena vojna mornarica ima še vedno v prvi vrsti značaj obrambne sile, začela pa je dobivati v zadnjih letih, kot poroča znani Jane's almanah o vojnih mornaricah skoraj vseh držav sveta, že tudi vrste ladij, ki odločno kažejo na njene nove naloge in na ruske načrte po močnejšem uveljavljanju na svetovnih morjih.

Ruski pomorščaki plovejo danes po vseh svetovnih morjih, ruske znanstvene odprave proučujejo dna vseh oceanov, ruske ribiške ladje ribarijo po vseh morjih od Antarktike do Severnega Ledenega morja. Ruske vojne in „ribiške" ladje opremljene z vsemi vrstami modernih elektronskih naprav so prisotne po vseh svetovnih morjih, da ne bi kaj ušlo njihovemu opazovanju, pa naj gre za pomorske vojaške vaje, za preskušanje raket ali za vesoljske polete.

V času izraelsko-arabskega spopada so priplule ruske vojne ladje iz Črnega morja v Sredozemsko in se nato zadrževale v egiptovskih vodah v nekako oporo poraženim Arabcem. Ko je prišlo do novega streljanja ob Sueškem prekopu, so se ruske vojne ladje zopet usidrale v egiptovskih pristaniščih.

Ruska pomorska moč raste, vojna in trgovska mornarica se množita hitrejše kot katerakoli druga na svetu, pa kljub temu še davno ne ogroža pomorske moči Združenih držav in njihovih zaveznikov. Rusi imajo še vedno svoje brodovje razdeljeno med Baltsko, Črno in Severno Ledeno morje ter Tihi ocean. Od vseh ruskih pristanišč so pozimi dostopna le črnomorska in Murmansk na polotoku Koli. Turki še vedno gospodarijo nad vrati v Črno morje in Rusi si žele še vedno seči preko Irana do Indijskega oceana. V bistvu je Rusija ostala še vedno celinska sila in predno bo mogla postati odločujoča pomorska sila, bo morala premagati ovire, ki jih ji postavlja njen zemljepisni položaj. A. D.

Izrael: „Ni povratka k starim mejam!"

Odločilna je varnost Izraela — Moskva odloča o vojni in miru

Dan pred prihodom izraelskega premiera Leva Eškola v Združene države Amerike je izraelski obrambni minister Moše Dayan na neki seji ministrskega sveta izjavil, da se Izrael ne bo nikoli več povrnil na stare meje, ki so veljale pred junijsko vojno lanskega leta. Odločilni činitelj pri vsaki bodoči ureditvi je za Izrael njegova varnost in zaščita. V nadaljevanju svojih izvajanj je Dayan dejal, da zavisi samo od Sovjetske zveze, če bi prišlo do nove vojne na Srednjem vzhodu. Celo tedaj, če bi Egipt dobil nadomestilo za v junijski vojni izgubljena letala in tanke, ter če bi zaprosil Moskvo za vojaško pomoč, ne bi tvegal vojne, je dejal izraelski obrambni minister, Kremelj pa tudi v nasprotnem slučaju ne bi dovolil Egiptu, da bi začel vojno, seveda, če ne bi bil prepričan v arabsko zmago.

Masurov v Kairu

V Kairo je v nedeljo prispela sovjetska delegacija pod vodstvom Kirila Masurova, namestnika ministrskega predsednika, ki se bo udeležila slovesnosti ob 8. obletnici začetka gradnje Asuanskega jezu. Prvotno bi se moral svečanosti udeležiti osebno vodja partije Leonid Brežnjev, a je zaradi spora znotraj vzhodnega bloka preložil obisk na poznejši čas. Glavna točka nesporazumov je konferenca partijskih voditeljev v Budimpešti, ki naj bi bila februarja letos.

Različna gledišča glede politike Srednjega vzhoda in krog udeležencev konference so vzrok nasprotij srečanja v Budimpešti, na katerega naj bi bili, v nasprotju z željami Tita, povabljeni samo zastopniki komunističnih partij, ne pa tudi druge ideološko blizu stoječe stranke.

Napačno razumeli

Francoski državni predsednik, general Charles de Gaulle bi po mnenju francoskega velikega rabina (judovski verski učitelj) Kaplana, ne smel napasti judovskega naroda, ko je na svoji tisk. konferenci, 27. novembra lani med drugim tudi izjavil, da se je izraelski narod razvil v »bojevito deželo«.

De Gaulle je v razgovoru z velikim rabinom dejal, da je presenečen, da so njegove izjave dvignile toliko prahu. Po mnenju de Gaulla, kot je dejal sedaj Kaplan, so njegove izjave napačno razumeli.

Združene države zahtevajo

Kot se je izvedelo iz Washingtona, zahtevajo Združene države Amerike od Izraela 3,3 milijona dolarjev odškodnine. V vojni med Izraelom in arabskimi državami so namreč izraelska letala pomotoma bombardirala 8. junija 1967 v Sredozemskem morju brezžično telegrafsko vojno ladjo »Liberty«, pri čemer je izgubilo življenje 34 mornarjev.

Sv. oče poklical kardinala Šeperja v rimsko kurijo

Prvi Slovan v rimski kuriji

Iz Vatikana je prišla uradna vest, da je sv. oče Pavel VI. imenoval za podprefekta urada ali kongregacije za nauk in vero zagrebškega nadškofa in primasa Jugoslavije kardinala dr. Franja Šeperja, namesto bolehnega kardinala Alfreda Ottavianija, starega 77 let, ki je imel to nalogo od leta 1959 in je podal ostavko iz zdravstvenih razlogov.

Pred reformo rimske kurije po 2. vatikanskem koncilu se je omenjeni urad imenoval kongregacija sv. oficija, potem je bil preimenovan. Važnost tega urada pa potrjuje dejstvo, da je prefekt, nekakšen načelnik, sam papež.

Kardinal Ottaviani po svojem značaju, miselnosti in delovanju spada v konservativne, strogo tradicionalne kroge rimske kurije, katerim pa je zadnji koncil, ki ga je sklical veliki papež Janez XXIII., in zaključil sv. oče Pavel VI., zmanjšal pomen.

Kardinal Franjo Šeper je bil rojen 2. okt. 1905 v Osijeku, študiral je in diplomiral za doktorja filozofije in teologije na Gregorianski univerzi v Rimu. V duhovnika je bil posvečen 26. oktobra 1930, za škofa pa julija 1954, ko je bil imenovan za pomožnega nadškofa. Za zagrebškega nadškofa je bil imenovan 5. marca 1960. Za kardinala ga je imenoval papež Pavel VI. med konzistorijem 22. februarja 1965.

Kardinal Franjo Šeper združuje globoko teološko znanje z izkušnjami dušnega pastirstva in pozna potrebe sodobnega človeka. Pravijo, da je človek globoke vere in širokega obzorja. Baje ga je sv. oče prav zaradi teh lastnosti imenoval na tako visoko in odgovorno mesto v cerkveni hierarhiji, za svojega najožjega sodelavca, saj je poleg državnega tajništva urad za nauk in vero najvažnejši, v verskem pogledu lahko rečemo, da je celo bolj važen kot samo državno tajništvo. Do sedaj je bilo to mesto nekakšen fevd italijanskih kardinalov. Na podlagi izvajanja reforme rimske kurije in v duhu koncila pa ne sme več biti nobenih fevdov in privilegijev, da pride tudi v cerkveni hierarhiji do izraza vesoljnost Cerkve.

Kardinal Šeper kot novi podprefekt tega važnega urada ali kongregacije bo imel polne roke dela in verjetno ne bo imel prav lahkega življenja, ker so v rimski kuriji še ostanki s staro miselnostjo, katerim pač niso všeč novi, tuji prišleci. Prav gotovo pa je kardinal Šeper tako močna osebnost, da se bo tudi v teh krogih znal uveljaviti.

Ker je funkcija podprefekta omenjenega urada zelo važna in zahteva stalno prisotnost, se bo kardinal Šeper skoraj gotovo preselil v Rim, ker ne bo mogel opravljati svoje nadškofovske službe, bo na njegovo mesto sv. oče verjetno imenoval njegovega naslednika.

Vest o imenovanju kardinala Šeperja sovpada z obiskom predsednika jugoslovanske vlade Mika Špiljaka v Italiji in z njegovim obiskom pri sv. očetu Pavlu VI.

Program v diskusiji

Zbor zaupnikov je predložil 2. januarja slovenski javnosti na Koroškem v diskusijo program Narodnega sveta koroških Slovencev. Že prvi komentarji in poročila dokazujejo, da je povzročila vsebina močan odmev v koroški oziroma avstrijski javnosti, in čeprav večkrat z ostrimi komentarji.

Prepričani smo, da bo našel program pravtako močan odmev tudi v slovenskih vrstah, med našimi ljudmi, ki veliko razmišljajo o naši bodočnosti, o načinu dela, ki naj nam omogoči, da se bomo koroški Slovenci kot narodna skupina v deželi ohranili in uveljavili. Pot naj bo nakazana v narodnem programu.

Do predloženega osnutka naj bi zavzelo čim več koroških Slovencev svoje stališče. Najrazličnejše predloge in misli bomo objavili tudi v našem listu. Anonimnih ali nepodpisanih prispevkov pa uredništvo seveda ne bo moglo upoštevati.

Ko bo diskusija o programu Narodnega sveta zaključena, pa bo odbor predložil predlagane spremembe občnemu zboru Narodnega sveta, ki bo o programu nato končnoveljavno sklepal.

Uspešne presaditve človeškega srca

V svetovni javnosti vzbujajo vesti o presaditvah človeškega srca pravo senzacijo in občudovanje.

Poglejmo si časovni red teh presaditev: Dne 3. decembra je uspela južnoafriškemu kirurgu **dr. Christianu Barnardu** v Kapstadtu prva presaditev srca na svetu. Ta je uspešno presadil srce 24-letnega dekleta v telo 54-letnega Lousa Washkanskega; le-ta je umrl po 18 dneh za vnetjem pljuč. Dne 6. decembra je newyorški kirurg **dr. Adrian Kantorowitz** presadil tuje srce v telo dve in pol leta starega novorojenčka, vendar je ta umrl že po 6 in pol urah. Dne 2. januarja je **dr. Christian Barnard** ponovno presadil srce 24-letnega črnca Clivea Hauphda v telo 58-letnega dentista dr. Philippa Blaiberga. Bolnik se po vesteh dobro počuti. Četrto operacijo te vrste na svetu je opravil **dr. Norman Shumway**; presadil je srce 43-letne gospodinje, ki je umrla za možgansko kapjo, v telo Mika Kaspeeraka (54 let). Dne 9. januarja je **dr. Adrian Kantorowitz** javil, da je v New Yorku izvedel svojo drugo presaditev srca. To je na ta način že peta presaditev srca v drug organizem.

Snežni zameti v Evropi

Iz Italije poročajo o zelo slabem vremenu. V Rimu piha že 24 ur močan veter, ki ovira promet. O snegu in snežnih zametih poročajo iz Spoletta, Barija in Neaplja.

V Franciji je neurje med soboto in nedeljo povzročilo precejšnjo škodo. Iz Švice poročajo o plazovih. 400 smučarjev je moralo prenočiti v hotelih in gostiščih v Flumsbergu, kjer je njihove avtomobile zasul sneg in je bila cesta zaprta za promet. O velikih snežnih neurjih poročajo tudi iz Jugoslavije, ki so povzročila velike motnje v cestnem prometu.

Kärntner Presse zum Grundsatzprogramm des Rates der Kärntner Slowenen

Ein von der Vertrauensmännerversammlung am 2. Jänner 1968 der slowenischen Öffentlichkeit in Kärnten zur Diskussion vorgelegtes Grundsatzprogramm des Rates der Kärntner Slowenen fand auch in der Presse des Mehrheitsvolkes und im Österreichischen Rundfunk ein lebhaftes Echo.

Nachstehend veröffentlichen wir die ersten Stellungnahmen aus Kärnten:

Volkszeitung vom 5. Jänner 1968:

Große slowenische Forderungen

Das slowenische Wochenblatt veröffentlicht ein Forderungsprogramm, das vom Volksrat der christlichen Slowenen am 2. Jänner beschlossen wurde. Österreich wird der Vorwurf gemacht, daß es die Minderheitenfrage nicht gelöst hätte. Österreich müßte den Slowenen, Tschechen und Kroaten mehr geben, als diese selbst wünschen. Die Anwesenheit einer slawischen Minderheit mache Österreich in der Welt viel sympathischer, als wenn es ein rein germanischer Staat wäre. Die politischen Parteien müßten untereinander geradezu wetteifern, welche Partei dem slawischen Element gegenüber großzügiger sein wird, heißt es im Programm.

Gefordert wird ein eigenes Kulturinstitut oder Kulturheim in Klagenfurt, eine slowenische Studienbibliothek, ein ethnographisches Museum, eine slowenische Kunstgalerie und ein nationales Volkstheater. Im Kulturheim soll eine nationale Vertretung der Slowenen mit den notwendigen Ämtern untergebracht werden. Die Referate sollen das Schulwesen, nationale Erziehung, Kunst, Wissenschaft, Altertumskunde, Volksbildung, Verkehr, Fremdenverkehr, Presse, Sport, slowenischen Rundfunk, slowenisches Fernsehen umfassen.

Die Bundes- und Landesbehörden sollen hauptberuflich angestellte Beamte, junge slowenische Intellektuelle, anstellen und bezahlen. Es soll eine eigene slowenische Kulturautonomie und wirtschaftliche Selbständigkeit „angestrebt" werden, heißt es in dem Forderungsprogramm weiter.

Kleine Zeitung von 5. Jänner 1968:

Großes Forderungsprogramm

Kulturinstitut soll in Klagenfurt errichtet werden — Vorwürfe wegen Minderheitenfrage

Die Wochenzeitung der christlichen Slowenen, „Naš tednik", veröffentlicht in ihrer jüngsten Ausgabe ein umfassendes Forderungsprogramm, das über die bisher bekannten Wünsche der Minderheit erheblich hinausgeht. Unter anderem wird die Errichtung eines Kulturinstitutes in Klagenfurt verlangt, in dem eine Studienbibliothek mit slowenischen Publikationen, ein ethnographisches Museum, eine Kunstgalerie und ein nationales Volkstheater untergebracht werden sollen.

Das Forderungsprogramm wurde auf einer am 2. Jänner in Klagenfurt abgehaltenen Tagung von Delegierten aus 40 Orten des gemischtsprachigen Gebietes beschlossen. Es wurde vom Obmann des Rates der Kärntner Slowenen, Dr. Valentin Inzko, vorgelegt. In dem sehr umfangreichen, in sieben Kapitel gegliederten Programm wird zunächst die Lage der Minderheit untersucht und auf die Notwendigkeit, die Bildung der Slowenen und ihres nationalen Bewußtseins zu heben, hingewiesen. An die Adresse der Bundesregierung ist der Vorwurf gerichtet, bisher nicht imstande gewesen zu sein, die Minderheitenfrage zu lösen, wozu sie durch den Staatsvertrag verpflichtet sei. Die österreichischen Politiker wären gut beraten, wird u. a. erklärt, wenn sie den Slowenen, Kroaten und Tschechen mehr böten als diese selbst wünschten. Nur so könnten diese Volksgruppen innerlich für Österreich gewonnen werden. Die Parteien müßten darin wetteifern, welche gegenüber dem slawischen Element großzügiger sei.

In Kapitel 7, „Die Fundamente unserer Arbeit", wird nach einer Darlegung der kulturellen Leistungen der Slowenen auf die Bedeutung des Slowenischen Gymnasiums in Klagenfurt und auf die Ausbildung eines künstlerischen und wissenschaftlichen Kaders im Hochschülerheim „Korotan" in Wien sowie in anderen Bildungszentren hingewiesen. Schließlich wird ein umfangreicher Forderungskatalog unterbreitet, der als hauptsächlichsten Wunsch ein Kulturinstitut bzw. Kulturheim in Klagenfurt beinhaltet. In diesem Institut sollen nicht nur eine Studienbibliothek, sondern auch ein ethnographisches Museum, eine slowenische Kunstgalerie und ein slowenisches Theater untergebracht werden. Im Kulturheim soll ferner die nationale Vertretung der Kärntner Slowenen mit allen Referaten für die politische, kulturelle und wirtschaftliche Betätigung untergebracht werden. Diese Referate sollen mit ihren Sektionen alle Bereiche des Schulwesens, der Kunst, der Volksbildung, des Gesundheitswesens, der Wirtschaft, des Fremdenverkehrs, der Presse, des Sports, des Rundfunks und Fernsehens umfassen. Die Bundes- und Landesbehörden sollen junge slowenische Intellektuelle als angestellte Beamte bezahlen. Ebenso sollen kulturelle und wirtschaftliche Mittelpunkte auf dem flachen Lande geschaffen werden.

*

Die „Kleine Zeitung" hat sich seit Jahren nachhaltig bemüht, in der Öffentlichkeit Kärntens zum Verständnis für die Minderheit zu werben. Diese Bemühungen wurden von seiten christlicher Slowenen auch stets anerkannt und es wurde betont, daß es ihr Bemühen sei, ein integrierender Bestandteil unseres Staates zu werden. Die jetzt bekanntgewordenen Forderungen gehen jedoch weit über das bisher bekannte Maß von Wünschen hinaus und würden bei voller Erfüllung gewissermaßen einen Staat im Staate schaffen. Ziel sollte es doch in erster Linie sein, nicht die Gräben des nationalen Andersseins zu vertiefen, zumal der Minderheit sämtliche kulturellen und volksbildnerischen Einrichtungen, vom Rundfunk bis zum Theater, offen und zur Verfügung stehen. Wenn in dem Forderungsprogramm auf Südtirol Bezug genommen wird, so muß doch auch einmal in aller Deutlichkeit gesagt werden, daß es an der Etsch keine Volksabstimmung wie in Kärnten gab. Und die Südkärntner Bevölkerung entschied sich in ihrer Mehrheit für Österreich.

Die Red.

Kärntner Tageszeitung vom 5. Jänner 1968:

Forderungen der christlichen Slowenen

An erster Stelle steht die Errichtung eines überregionalen Kulturzentrums in Klagenfurt

Klagenfurt (APA). „Naš Tednik", das kulturpolitische Wochenblatt der christlich orientierten Kärntner Slowenen, brachte gestern einen ausführlichen Bericht über eine am 2. Jänner in Klagenfurt stattgefundene Tagung von Delegierten aus 40 Gemeinden des zweisprachigen Gebietes, auf der ein vom Obmann Dr. Valentin Inzko vorgelegtes „Programm des Volksrates" einstimmig gebilligt wurde. In diesem sehr umfangreichen Programm werden auch sehr weitgehende Forderungen an den österreichischen Staat erhoben.

Nach einer ausführlichen Darstellung der Lage der Minderheit und der Notwendigkeit der Hebung der Bildung bei den Slowenen und ihres nationalen Bewußtseins wird dem neuen Österreich der Vorwurf nicht erspart, daß es bisher nicht imstande gewesen sei, die Kärntner Minderheitenfrage zu lösen, wozu es durch den Staatsvertrag verpflichtet sei. „Die österreichische Politik müßte gegenüber dem slawischen Element so weise und so fortschrittlich sein, daß sie den Slowenen, Kroaten und Tschechen mehr bietet als diese selbst wünschen. Nur so könnte sie sie innerlich gewinnen", wird unter anderem gefordert.

So wird auch die Forderung nach einer Art Kulturinstitut oder Kulturheim in Klagenfurt erhoben, wo auch eine Studienbibliothek mit slowenischen wissenschaftlichen und literarischen Werken und ein ethnographisches Museum, eine slowenische Kunstgalerie und ein nationales Volkstheater untergebracht werden müßten. „Das Kulturheim soll so groß und geräumig sein, daß in einem großen Saal auch die Grenzauslandsslowenen aus Görz und Triest und selbstverständlich auch aus dem Muttervolk mit Kulturveranstaltungen auftreten können. Im Kulturheim soll auch die nationale Vertretung der Kärntner Slowenen mit ihren Ämtern, mit allen Referaten für die politische, kulturelle und wirtschaftliche Betätigung unter den Slowenen in Kärnten und in Österreich überhaupt untergebracht sein. Diese Referate sollen mit ihren Sektionen die Gebiete des Schulwesens, der nationalen Erziehung, der Kunst, Wissenschaft und Altertumskunde, der Volksbildung, des Volksgesundheitswesens und der Volkshygiene, der Wirtschaft und des Verkehrs, des Fremdenverkehrs, der Presse, des Sports und des slowenischen Rundfunks, des slowenischen Fernsehens usw. umfassen. Die Bundes- und Landesbehörde sollen hauptberuflich angestellte Beamte, junge slowenische Intellektuelle, anstellen und bezahlen.

*

Die Sozialisten Kärntens sind immer vorbehaltlos für die Rechte der slowenischen Minderheit eingetreten. Doch die Erfüllung eines Forderungsprogramms wie es nunmehr von den christlichen Slowenen aufgestellt wurde, würde unweigerlich auf die Gründung eines Staates im Staate hinauslaufen, was in weiterer Folge die Verfassungstreue der Slowenen in Frage stellen und damit ihre staatsbürgerliche Integrierung — was auch das Ziel einer jeden Minderheit aus Gründen echter Gleichberechtigung aller Staatsbürger sein müßte — praktisch ausschließen würde.

Anmerkung unserer Redaktion

Es stimmt, daß es in Kärnten eine Volksabstimmung gegeben hat. Ebenso gab es jedoch in der Geschichte des Landes auch einen zweiten Abwehrkampf, und zwar den gegen den Nazismus. Der diesbezügliche Beitrag der Kärntner Slowenen fand seine Anerkennung im Artikel 7 des österreichischen Staatsvertrages. Dabei erhebt sich die Frage, wer gegen die österreichische Verfassung verstößt, derjenige, der darauf hinweist, daß der Staatsvertrag nicht erfüllt sei, oder derjenige, der den Verpflichtungen des Staatsvertrages noch immer nicht nachgekommen ist.

Politični teden

POSLEDICA DEVALVACIJE FUNTA ŠTERLINGA V BRITANIJI: VEČJE POVPRAŠEVANJE PO ZLATU

Kot znano je Velika Britanija nedavno odredila 14,3 odstotno razvrednotenje šterlinga. To delno razvrednotenje angleškega funta je vzbudilo tudi nezaupanje v papirnat denar. Izvedenci mednarodnega valutnega sklada sodijo, da je zaradi tega resno ogrožena vrednost ameriškega dolarja. Britanski tisk piše celo o pričetku svetovne valutne vojne.

Na tržišču zlata je padec britanskega funta šterlinga povzročil resne spremembe. Posebno močan pritisk kažejo francoski in italijanski kupci. Vrednost zlata je zadnje čase padala, sedaj pa se je nenadoma povzpela. Dosedanje ravnotežje pri nakupu in prodaji zlata je resno ogroženo. Tudi trdnost mednarodnega valutnega sistema se je rahlo omajala. Manjša kupna moč funta šterlinga in malce dražje zlato vznemirjata tiste, ki se ukvarjajo z bančnofinančnimi špekulacijami in mednarodnimi gospodarskimi odnosi.

Svetovne valutne rezerve so vse manjše. Dalje je značilno, da tudi osrednje zlate rezerve v posameznih deželah padajo, četudi je proizvodnja zlata vse večja: lani je znašala približno 1 milijardo 400 milijonov dolarjev. Zato pa odhaja zlato vse bolj v roke zasebnikov ali v industrijsko predelavo. To količino zlata cenijo na približno milijardo dolarjev.

Samo Japonska je kupila v Londonu približno deset tisoč ton zlata za takšno predelavo. Strokovnjaki mednarodnega valutnega sklada pravijo, da je bilo letos v zasebni lastnini za približno 18 milijard dolarjev zlata. Ta količina presega vsoto uradnih rezerv zlata osrednjih bank v Kanadi, Franciji, Zahodni Nemčiji, Italiji, Nizozemski in Švici. Vrednost britanskih zlatih rezerv znaša 700 milijonov funtov šterlingov, vrednost ameriških pa 13 milijard dolarjev, kar je doslej najnižja vrednost po l. 1938. Toda ameriške rezerve naglo plahnijo. Že na pričetku tega leta so bile za približno 40 milijonov dolarjev manjše kakor konec prejšnjega leta ali za 650 milijonov dolarjev manjše kakor februarja l. 1965.

Nove zahteve

Francija si najbolj prizadeva, da bi povečala zlate rezerve. Že pred enim letom se je lotila temeljitega nakupa v Londonu, ker se je odrekla newyorškega tržišča, njeno mesto v Združenih državah Amerike pa je prevzela Italija. Francoske rezerve zlata znašajo sedaj približno 29 milijard frankov oziroma več kot 6 milijard dolarjev. V prvih desetih mesecih so se francoske zlate in devizne rezerve povzpele za približno 103 milijone dolarjev.

Vse bolj prevladuje mišljenje, da je treba ceno zlata spremeniti. Sedanje cene so že sedaj večje od standardne (splošno sprejete) cene (35 dolarjev za 28,3 grama zlata). To ceno so namreč določili leta 1939. Predstavljala naj bi jamstvo za trdnost zlatih in deviznih rezerv, poglavitnega svetovnega denarnega sistema.

Vse bolj se vsiljuje vprašanje, ali ne bi kazalo spremeniti mednarodni valutni sistem ali pa povečati ceno zlata. Izvedenci navajajo številne razloge za tak ukrep. Britanski funt šterling in ameriški dolar sta bila ne glede na svojo pravo vrednost vedno privilegirana predvsem zaradi omenjene standardne cene iz leta 1939.

Za višjo ceno

Najmočnejši glasovi o tem, da bi bilo treba zvišati ceno zlata, prihajajo iz Francije. Tudi v Moskvi priporočajo takšen ukrep. Pri tem je treba upoštevati, da Sovjetska zveza zadnja leta ni prodala niti grama zlata, medtem ko se je poprej pojavljala na svetovnih borzah in z razmeroma nižjo ceno celo tu in tam »izzivala« prodajalce tekmece. Na drugi strani so letos v Sovjetski zvezi odkrili tri ogromna ležišča zlata. Njihovo bogastvo smemo primerjati z rudniki najmočnejših proizvajalcev zlata v Južni Afriki.

Zahteve, naj bi zvišali ceno zlatu, prihajajo tudi iz samih rudnikov zlata. Kanada n. pr. mora že leta regresirati (plačevati odškodnino) zlate rudnike, ker se je proizvodnja te dragocene kovine podražila. Podobni glasovi prihajajo tudi iz rudnikov iz Združ. držav Amerike, Južne Amerike, Afrike in Avstralije. Težko je sedaj domnevati, kakšni predlogi bodo prevladali v sedanjem vznemirljivem ozračju. Seveda je v takem položaju tudi težko ohraniti trdnost obstoječih zlatih rezerv in trdnost zlato-deviznega sistema.

Kaže, da se v Londonu ob sedanjem zmanjšanju vrednosti funta šterlinga vendarle oklepajo dolarja in se nameravajo postaviti v obrambo proti francoskemu »izzivanju«, kot pravijo. Padec vrednosti dolarja bi namreč podrl britanske načrte o večjem izvozu . . .

TRAGIČNA SMRT AVSTRALSKEGA PREMIERA HAROLDA HOLTA

Pretekli mesec je pod tragičnimi okoliščinami izgubil življenje avstralski ministrski predsednik Harod Holt, ki je izginil med podvodnim ribolovom.

Enote avstralske vojske so pogrešanega Holta iskale iz zraka, s kopnega in na morju. Preiskovali so široko področje Port Sea Beach pri Melbournu, kjer je imel Holt hišo.

Morje je bilo zelo razburkano, ko se je Holt, izvežban plavač in potapljač, vrgel v morje in je naglo odplaval od brega. Nenadoma pa so ga zgubili iz vida. Reševalne skupine, ki so prišle na kraj nesreče, so ga zaman iskale. Domnevajo, da ga je morje odneslo.

Vlada je obtožila avstralsko varnostno službo, ki bi morala paziti nad življenjem predsednika vlade, da ni bila dovolj budna. Vendar pa je sam Holt ukazal, naj ga pustijo pri miru, ko je bil v svoji hiši pri morju.

Izginotje Holta je za nekaj časa praktično paraliziralo (ohromilo) avstralsko prestolnico. Že drugi dan po smrti premiera Holta je generalni guverner Avstralije lord Casey pozval podpredsednika vlade Johna McEwena, naj prevzame vodstvo vlade. Lord Casey je potrdil, da dosedanje iskanje ni dalo nobenega rezultata. Zaradi tega se je posvetoval s člani vlade, ki so izrekli mnenje, da je potrebno imenovati naslednika. Vsi ministri so potrjeni. McEwen, ki je voditelj manjšinske stranke v vladni koaliciji »Country Party«, je skupaj z ostalimi člani vlade že prisegel.

McEwen je izjavil, da bo ostal predsednik vlade, dokler se ne sestanejo stranke vladne koalicije, da imenujejo drugo osebnost.

John McEwen je star 67 let in velja za zelo sposobnega politika. Nameraval je zapustiti politično življenje leta 1969. Odločno zagovarja industrializacijo Avstralije in velja za ustvarjalca trgovinske pogodbe med Avstralijo in Japonsko. Nasprotuje sprejemu Velike Britanije v skupno tržišče in zagovarja zavezništvo Združenih ameriških držav ter avstralsko udeležbo v vietnamski vojni, toda kritizira ameriško trgovinsko politiko.

Vodno in elektrogospodarsko sodelovanje med Avstrijo in Jugoslavijo

Dr. Vladimir Šenk na občnem zboru Zveze slovenskih izobražencev

2

Preden bi navedel vsebino Dravskega sporazuma, naj povem na kratko, kaj določa mednarodno pravo o izkoriščanju mednarodnih rek. Mednarodne reke so one reke, ki tvorijo državno mejo med dvema državama ali pa ki jih državna meja seka tako da tečejo skozi dve ali več držav. Od 245 km državne meje med Avstrijo in Jugoslavijo odpade kar 79 km na vodne meje (Mura, Drava).

Kodificiranega, to je mednarodno sklenjenih in od držav odobrenih norm vodnega prava, dejansko ni. Sicer je bila v Ženevi sprejeta leta 1923 konvencija o mednarodnem vodnem pravu, ki jo je nekaj držav tudi ratificiralo, toda od teh držav nobena ne meji druga na drugo, tako da je konvencija praktično ostala samo na papirju.

Obstajajo torej samo splošne mednarodne norme in razne teorije. Teorije so v glavnem tri. Suverenitetna teorija ali teorija o teritorialni suverenosti pravi, da ima vsaka država pravico izkoriščati vodo na svojem ozemlju po svojih potrebah in svoji presoji (dež, ki pade na mojo glavo, je moj dež in delam z njim, kar hočem). Teorija »prirodnega pretoka« ali »integritetna teorija« pravi, da ima vsaka država pravico na naravni pretok in da se ta pretok ne sme enostransko omejiti. Tretja teorija je »teorija koherence«, ki proglaša mednarodne reke kot fizične, ekonomske in pravne celote in jih je tudi pri izrabi treba tretirati kot take. Ta teorija se je že samim avtorjem, med katerimi naj omenim avstrijskega vodopravnega, lani umrlega znanstvenika Edmunda Hartiga, zdela preveč toga ter so opustili naziranje, da bi bila mednarodna reka ne samo fizična in ekonomska, temveč tudi pravna celota. Sicer imamo tak primer v ZDA, kjer teče reka Tennesee skozi sedem severnoameriških držav ter so morale te države zaradi pogostih poplav in zaradi jasne koristi od upravljanja reke v celoti prenesti del svojih pravic na posebno oblast, tako imenovano Tennessee Valley Authority. Toda to se je lahko zgodilo v federalnih državah, ki imajo v okviru ZDA enotno osnovno zakonodajo.

Ko so tekla pogajanja za sklenitev Dravskega sporazuma, ni obveljala nobena teh teorij, pač pa sta obe strani priznali splošno mednarodno pravilo, da nobena država ne sme delati sosedni državi škodo, torej tudi ne na mednarodnih rekah. Na Dravi pa je nastajala škoda zaradi neustreznega obratovanja elektrarn in zaradi odvajanja vode iz porečja Drave v porečje Salzacha.

Sporazum, podpisan 25. maja 1954 v Ženevi, je bil sklenjen v stremljenju, da se utrdijo dobri sosedni odnošaji in da se vodne sile Drave izkoriščajo v energetsko-gospodarskem pogledu v največji možni meri po obeh pogodbenih strankah, zlasti da se preprečijo škodljive posledice načina obratovanja (avstrijskih) elektrarn (Žvabek in Labot) ter glede na odvajanje vode iz porečja Drave v druga porečja.

S posebnim aneksom (dodatkom) je bil urejen količinski in časovni odtok vode na meji, ta aneks je bil pozneje sporazumno spremenjen in vsklajen z razmerami, ki so nastale z zgraditvijo novih elektrarn na Dravi.

Sklenjeno je bilo dalje, da Jugoslavija ne bo uveljavljala odškodninskih zahtevkov, ki so nastali iz dotedanjega obratovanja elektrarn Žvabek in Labot, Avstrija pa ne bo uveljavljala odškodninskih zahtevkov zaradi tega, ker zajezitev pred elektrarno Dravograd sega okoli eno tretjino na avstrijsko ozemlje, to pa vse dotlej dokler bo obstajala elektrarna Dravograd. (Če bi torej to elektrarno podrli, bi se morali pogajati na novo, če bi hoteli izkoristiti avstrijsko ozemlje za akumulacijo).

V kolikor bi avstrijska oblastva resno vzela v pretres projekte za novo odvajanje vode, to je poleg odvajanja vode z ledenika Pasterice v Kaprun, in bi tako novo odvajanje lahko škodljivo vplivalo na vodni režim Drave v Jugoslaviji, se je avstrijska vlada obvezala, da bo o takih projektih predhodno razpravljala z Jugoslavijo. Isto velja za nove gradnje v samem porečju Drave.

To je takorekoč najvažnejša določba Dravskega sporazuma, ki ima za Avstrijo kot posledico večjo obveznost kot zgornjo državo. Na mednarodnih rekah so ene države zgornje, druge spodnje, (Oberlieger, Unterlieger), in zgornje ne smejo delati škode spodnjim, šele zadnje pred izlivom v morje lahko delajo, kar hočejo, pa še tu nastajajo že omejitve glede na potrebo po čistoči vode, ne samo reke, ampak tudi morja.

Konkreten primer o načrtu odvajanja Zilje v Italijo. Po tem idejnem projektu bi zaprli Ziljo s pregrado blizu kraja St. Lorenzen nekaj nad 1000 m nadmorske višine tako, da bi severni pritok Zilje Radigunderbach bil še zajet za odvajanje v Italijo. Vodo iz Zilje in omenjenega potoka kakor tudi iz 16 južnih pritokov Zilje bi speljali po okoli 50 km dolgih kanalih in rovih do doline Stranig, kjer bi vodo zbirali in nato po 3.300 m dolgem tunelu pod Karnijskimi Alpami odvajali v porečje Tilmenta. Prvi južni potok Zilje, ki bi bil zajet, bi bil Frohnbach, zadnji pa Krnica (Granitzenbach). Skupno bi bilo poleg dela Zilje in 17 pritokov zajeto in odvedeno okoli 320 milijonov kub. metrov vode letno. Zilja bi izgubila s tem pri Mauthenu okoli 55% vode, ob izlivu v Dravo pa okoli 22%. Drava bi pri izlivu Zilje izgubila 4,8%, na jugoslovanski meji pa okoli 3,3% vode. Na italijanski strani je predvideval idejni projekt zgraditev akumulacije v dolini Ramaz z zmogljivostjo 212 milijonov kub. met. vode. Iz te akumulacije bi voda tekla po 3.500 metrov dolgem tunelu do strojnice Paularo v višini 690 m nad morjem tako, da bi višinska razlika med akumulacijo in strojnico znašala okoli 300 m, kar je zelo lep padec. V Paularu pa bi bila šele prva elektrarna, ki bi ji sledilo še 15 stopenj vse do furlanske ravnine. Izraba padca bi bila na italijanski strani vsekakor ekonomsko in tehnično ugodnejša kot na avstrijski, kajti proizvodnja bi znašala okoli 900 mil. kWh, to je okoli 100 milijonov kWh več kot na avstrijski strani. Tudi razmerje med zimsko in letno energijo bi bilo ugodnejše, če bi gradili elektrarno na italijanski strani (!). Temu projektu pa niso nasprotovali samo v Sloveniji, temveč tudi tukaj na Koroškem, ker bi njegova izvedba pomenila gospodarsko izgubo tako za Ziljsko dolino kot za proizvodnjo energije na Dravi. Zato projekt ni bil uresničen, četudi so na italijanski strani že pokupili zemljišča za akumulacijo. Na drugi strani pa bi bila izvedba tega načrta tudi dvorezen nož za samo Avstrijo, kajti Italija se je pojavila s takozvanim Vanonijevim gospodarskim načrtom — Piano Vanoni —, ki je predvideval odvajanje vode iz gornje Drave — Drava izvira v Italiji — v drugo porečje. Ker ima vsaka država enotna mednarodnopravna načela, ne bi mogla imeti drugega načela, ko bi se izvajalo na njeno korist, kot takrat, kadar bi se izvajalo na njeno škodo. No, tudi Italijani niso preveč resno mislili na odvajanje Drave v drugo porečje, tako da dejansko ni bilo o tem odvajanju že deset let nobenega govora več.

(Dalje prihodnjič)

† Rev. dr. Franc Jaklič

Na praznik Marijinega brezmadežnega spočetja je v Milwaukeeju, Wis., ZDA, umrl rev. dr. Franc Jaklič, nekdanji profesor ljubljanske klasične gimnazije. Pred nekaj meseci je dopolnil 75 let.

V dvajsetih in tridesetih letih je pokojni dr. Jaklič napisal veliko vzgojnih člankov in po T. Tothu priredil vzgojno knjigo »Svetla pot« za mladostnike. Za »Življenje svetnikov« pri Mohorjevi je napisal nad polovico člankov. Skupaj s prof. dr. Vrečarjem je sestavil Liturgiko za slovenske srednje šole. Sestavil je tudi globoke »Ure češčenja«, to so molitve pred sv. Rešnjim Telesom.

Predvsem pa je dr. Jaklič postal znan s svojima knjigama o slovenskem misijonarju Ignaciju Knobleharju in o škofu Frideriku Baragi. Kot znano, je prvi deloval sredi 19. stoletja v centralni Afriki, drugi pa je bil veliki misijonar Indijancev ob Gornjem jezeru v Severni Ameriki. Knobleharjeva knjiga je izšla v dveh izdajah, Baragova pa v treh. Raziskovanju življenja in dela teh dveh slovenskih misijonarjev je pokojnik posvetil ves svoj čas in moči. Zlasti mu je bil pri srcu škof Baraga, ustanovitelj marquettske škofije v Gornjem Michiganu in veliki ljubljenec Ochipwe Indijancev, katerim je sestavil slovnico in slovar s 30.000 izrazi. Zato Baraga po pravici velja za ameriškega pionirja. Bil je torej v čast Cerkvi, slovenskemu narodu in veliki Ameriki. In najboljši Baragov poznavalec je bil pokojni prof. dr. Franc Jaklič.

Dr. Jaklič je bil doma pri Sv. Gregoriju na Dolenjskem. V mašnika je bil posvečen v Ljubljani l. 1915, doktor bogoslovja je postal v Innsbrucku l. 1921. Nato je bil 10 let vzgojni prefekt in profesor v Škofovih zavodih v Št. Vidu nad Ljubljano, zatem pa 10 let profesor ljubljanske klasične gimnazije do maja 1945, ko se je pred komunističnim režimom umaknil na Koroško in vzhodno Tirolsko. Na povabilo dr. A. Čuka je dr. Jaklič v začetku l. 1946 prišel v Gorico in bil tam dve leti profesor verouka na slovenskih srednjih šolah. Leta 1948 je Jaklič odšel v Argentino, kjer je po raznih začetnih težavah in razočaranjih končno postal kurat v veliki bolnišnici. Ko si je malo uredil, je nadaljeval svoje delo o Knobleharju in Baragi. Oba življenjepisa sta ponovno izšla v Buenos Airesu.

Vedno bolj pa je dr. Jakliča prevzemala želja, da bi Baragu posvetil vse svoje moči. Ta želja pa vabilo Baragove zveze iz Marquetta sta ga l. 1956 privedli v Gornji Michigan. Na željo marquettskega škofa Noa je dr. Jaklič raziskoval Baragove svetniške kreposti. Zbral in uredil je veliko gradiva za potrditev teh kreposti, žal pa dela ni dokončal. Bil pa je za to delo dr. Jaklič kot redko kdo drugi. Pod vidikom kreposti je skrbno pregledal vse Baragovo slovensko, nemško, francosko, latinsko in angleško dopisovanje, spise in poročila. Samo pri Baragovih indijanskih spisih je bil dr. Jaklič navezan na druge raziskovalce.

Po štirih letih bivanja ob Zgornjem jezeru (Lake Superior, ki je skoro kot morje) je dr. Jakliču zdravje povsem odpovedalo. K temu je svoje pripomogla tudi silna osamelost, ki jo je Jaklič močno občutil. Prišel je iskat zdravja sem v Milwaukee (1960) in ostal tu do svoje smrti. Tu je doživel silno grenko razočaranje: dobil je sporočilo od marquettske, to je Baragove škofije, da ona ni plačnik za njegovo zdravljenje. Zato se je njegovi bolezni pridružilo silno duševno trpljenje in popolna negotovost. Zdi se pa, da je v tistem res obupnem položaju posredoval zanj pri Bogu sam škof Baraga: velike stroške Jakličevega zdravljenja je prevzela milwauška nadškofija, dasi Jaklič ni bil tu niti povabljeni gost kot je bil v Baragovi marquettski škofiji.

Vsa ta leta v Ameriki je dr. Jakliča zdelavalo močno domotožje, obenem pa je zelo pogrešal družbo slovenskih izobražencev. V Ameriko današnjih dni se dr. Jaklič ni vživel skoro nič.

Sedaj ga je Bog rešil telesnega in duševnega trpljenja. Upajmo pa, da je usmiljeni Oče bogato poplačal dr. Jakliču njegovo dolgoletno in požrtvovalno vzgojno delovanje; zlasti pa ga obilno nagradil za njegovo raziskovanje dela in življenja velikih dveh slovenskih misijonarjev: učenega Knobleharja in slovenskega preporoditelja (prof. Prijatelj!) in ameriškega pionirja škofa F. Barage.

J. Grum

PRVI DIALOGI Z VZHODNO CERKVIJO:

Ob svetovni molitveni osmini

Nadškof dr. Anton Bonaventura Jeglič o sv. Cirilu in Metodu in Slomškovi Bratovščini

Nadškof dr. Jeglič, ki je poslednja leta bival v Stični in v Stični tudi umrl, je takratnemu uredniku „Kraljestva božjega" dr. Metodu Turnšku napisal za cirilmetodijski jubilej naslednje pismo:

»Gospod urednik! Želite, naj Vam za jubilejno številko ob praznovanju 1050-letnice smrti sv. Metoda nekoliko vrstic napišem. Rad Vam ustrežem. Tukaj nekoliko razmišljanj!

Češčenje. — Tekom časa sta sv. brata Ciril in Metod bolj v ozadje stopila. Med Slovenci in po Moravskem se je pa njuno češčenje začelo razvijati in je procvetelo po škofu Slomšku. Leta 1851 je ustanovil Bratovščino sv. Cirila in Metoda. Udje naj bi molili za zedinjenje ločenih Slovanov z Rimom. Za to misel je plamtel tudi škof Strossmayer. Bil pa je v tem oziru prevelik optimist. O priliki kanonične vizitacije je obiskoval pravoslavne cerkve, kjer je tudi govore držal. Navdušeno je pa vplival na papeža Leona XIII., ki je izdal lepo okrožnico leta 1880 in je raztegnil praznik obeh svetnikov na vesoljno Cerkev. S tem je češčenje naših apostolov posebno razširil.

Zedinjenje. — Slomškova bratovščina je močno pobudila misel zedinjenja pravoslavne Cerkve s katoliško. Kako navdušeno smo se v njenem začetku celo mali dijaki vanjo zapisovali! Nalogo te bratovščine je leta 1886 prevzelo Apostolstvo sv. Cirila in Metoda. Ima svoj sedež v Olomucu. Vzcvetelo je posebno po Moravskem in Češkem. Med nami Slovenci za to apostolstvo najbolj gori univ. prof. g. dr. Grivec. Po njegovem prizadevanju se je močno razširilo med Slovenci in Hrvati. Ima pa ACM svoj glavni sedež v Olomucu, kjer ga ndškof dr. Prečan z vsemi silami podpira in širi. V Velehradu so večkratni sestanki, kjer se temeljito proučuje vprašanje zedinjenja ali vsaj zbližanja obeh Cerkva s tem, da bi se med seboj bolj spoznali, predsodke odvrgli in tako zedinjenje pripravljali.

V tem smislu je veliko storil papež Leon XIII. Za praznik sv. Cirila in Metoda je za duhovnike sestavil sv. mašo in molitve za brevir. Dve lepi himni je sam zložil. Imenuje jih »Slovanov dvojen steber in njihova dika«. On moli: ‚O naj vaju ganejo naše solze in ohranita Slovanom darove, ki sta jih prinesla! Sedaj, prestavljena v nebeške dvore, poslušajta naše mile prošnje: slovanske narode ohranita v zvestobi do Boga! One, ki so v zmote zabredli, naj zbere en ovčjak Kristusov!'

Tudi papež Pij XI. plamti za zedinjenje njemu tako dragih Slovanov. Ko je bil pri nunciaturi v Varšavi, je Ruse tako vzljubil, da je prosil papeža Benedikta XV., naj mu dovoli iti kot misijonar v Moskvo, češ »naj za zedinjenje Rusov ne teče samo slovanska, ampak tudi laška kri«. Previdnost božja ga je tako pripravila za delo na prestolu papeževem. Za Rusijo moli on pri vsaki sv. maši ravno med povzdigovanjem.

Naj še omenim, da smo jugoslovanski katoliški škofje skušali približati se našim pravoslavnim tovarišem. Koj na prvi skupni seji po prevratu smo jih srčno pozdravili. Prijazno so nam odgovorili. Ko so se koj v početku pojavile na vladi neke cerkvenošolske težkoče, so nas pravoslavni zastopniki škofov pozvali, naj pridemo v Belgrad k skupnemu in služnemu nastopu v težkem vprašanju. Šli smo. Ko smo se po Belgradu skupaj vozili, je bilo to ljudstvu zalo všeč in so govorili: »Eto, kako se vole (se imajo radi)!«

Pozvali so nas pozneje še enkrat k skupnemu posvetovanju. Mi smo se pozivu odzvali. Sploh pa, kadar smo prihajali po opravkih v Belgrad, smo vselej g. patriarha radi obiskali, ki nas je vselej z ljubeznijo sprejel in nam po jugoslovanski navadi »s kavo in šečerom (sladkorjem)« postregel. Želeli smo ostati v medsebojnih prijateljskih razmerah.

Molitev. — Da si pridobimo božje usmiljenje, moramo vsi s papežem vred veliko in nujno moliti! Sv. Ciril in Metod, ki ju časte in slave katoličani in naši ločeni bratje, naj bosta priprošnjika pri Bogu za veliko milost, naj bi prepad med nami prenehal. Pa tudi blaženo Bogorodico častimo in ljubimo vsi! Kaj pa sveta Bogorodica bolj želi, kakor da bi bili vsi združeni pri Njej in pri njenem božjem Sinu, ki nas je vse s svojo krvjo na križu odrešil! Le prisrčno molimo! Mislim, da molitve ne bodo zastonj. S papežem Pijem XI. pričakujmo tudi pri ločenih bratih močno in splošno gibanje za edinost vere in Cerkve. Bog naj na priprošnjo apostolov in preblažene božje Porodnice Marije te srečne čase kmalu priredi!«

V stiškem samostanu, na binkoštne praznike 1936.

Anton Bonaventura Jeglič,
nadškof garelski.

Pri nas na Koroškem

Mil. g. prošt Valentin Brandstätter je umrl

Na Novo leto nas je iznenadila vest o hitri smrti g. prošta in dekana g. Valentina Brandstätterja. Dobrolski zvonovi so v večernih urah 1. januarja vsej fari naznanili žalostno novico: v celovški bolnišnici pri elizabetinkah je zatisnil svoje oči večletni dušni pastir naše fare.

Farani so pripravili svojemu duhovniku oder v dobrolski proštiji, kamor so pripeljali naslednji dan rajnega. Dve noči in en dan je ležalo truplo pokojnega v tisti hiši, kjer je več kot deset let živel in deloval. Neprestano so prihajali in odhajali verniki in se poslavljali od svojega prošta. Mnogo se je molilo in jokalo v teh urah. Tolažila nas je edina misel: Gospodov zvesti služabnik je prejel zasluženo večno plačilo v nebesih.

V četrtek, 4. januarja, zjutraj, so ga prenesli v farno cerkev, kjer se je darovala sveta maša za njegovo dušo. Med številnimi venci in rdečimi nageljni je bila postavljena krsta blizu glavnega oltarja. Iz vseh krajev Podjune, Roža in Zilje so prihajali verniki z žalujočimi obrazi, da bi spremili g. prošta k zadnjemu zemeljskemu počitku. Župnijska cerkev se je do zadnjega kotička napolnila. Nad 70 duhovnikov sobratov, med njimi sam prevzvišeni g. škof dr. Jožef Köstner, g. prelat Aleš Zechner in g. prelat dr. Filip Bugelnig, dekani, župniki, kaplani in nekaj bogoslovcev so mu izkazali zadnjo čast.

Žalni sprevod s prevzv. g. nadpastirjem dr. Köstnerjem na čelu Foto Domanjko

Ob 10. uri so pristopili milg. g. prelat Aleš Zechner in štirje drugi duhovniki k oltarju ter darovali skupno sveto daritev za rajnega. V ganljivih besedah se je v svojem govoru poslovil v farni cerkvi g. prelat in dejal:

»Sveti Pavel je zapisal v pismu Korinčanom: ‚Tako nas imej vsakdo za služabnike Kristusove in oskrbnike božjih skrivnosti' (1 Kor 4, 1). Zvesti služabnik Kristusov je bil pokojni prošt in dekan Valentin Brandstätter. Po 52 letih službe v vinogradu Gospodovem, v 77. letu po rojstvu in sv. krstu ga je poklical Kristus, Veliki duhovnik, k sebi v družbo svojih izvoljenih.

Izšel je iz verne krščanske družine v župniji Sv. Martina na Bistrici v Ziljski dolini. Bog ga je klical kot mladeniča v svojo službo. Sledil je božjemu klicu. Po letih študija in priprave ga je 18. 6. 1916 med prvo svetovno vojno posvetil še danes živeči škof dr. Adam Hefter za duhovnika. Deloval je kot kaplan v Borovljah, v Pliberku in Železni Kapli. Od tam je prišel kot provizor in župnik v Št. Rupert pri Velikovcu, kjer je poleg farnega dušnega pastirstva bil skrbni oče zavoda šolskih sester. Leta 1935 je nastopil službo mestnega župnika in dekana v Pliberku. Med drugo svetovno vojno je bil začasno dušni pastir pri Sv. Sebastijanu v Launsdorfu, v Malti in Št. Jakobu v Lesni dolini. Leta 1945 je nastopil službo župnika v Kapli na Dravi, kjer je deloval do leta 1957 in od tedaj kot prošt, župnik in dekan v Dobrli vesi.

Ni mi treba naštevati njegovega skrbnega dušnopastirskega dela. Farani ste ga poznali. Bil vam je skrbni oče, za vsakega je imel odprto srce. Kljub bolehnosti je zvesto izvrševal svojo službo kot oskrbnik božjih skrivnosti.

Kaj nam je duhovnik? Srednik med Bogom in človeštvom. — Duhovnik je molivec: V središču duhovniškega delovanja je daritev, v kateri obnavlja Kristus svojo daritev na križu. Duhovnik ga kliče na oltar, deli ga vernikom v kruhu življenja.

Duhovnik je delivec zakramentov: odpušča grehe v imenu božjem, blagoslavlja. Duhovnik je učitelj: oznanja božje resnice, o katerih veljajo besede: ‚Nebo in zemlja bosta prešla, moje besede pa ne bodo prešle. Duhovnik je tudi dobri pastir, pastir Kristusove črede.

Ko sem bil pred smrtjo zadnjič pri njem v bolnici, mi je rekel: Križ Kristusov, to je naš delež. Vdano ga je nosil vse življenje in tudi v zadnji težki bolezni. S solznimi očmi je še zadnjič dvignil svoje duhovniške roke in dal svoj zadnji duhovniški blagoslov, ki je veljal predvsem vam, dragi farani. Odšel je dobro pripravljen, da sprejme krono večnega življenja.

Prošnjo ima do vas; zapisal jo je v svoj testament: ‚Spomnite se me v pobožni molitvi, živite zvesto po veri Kristusove Cerkve, da se v večnosti pri Bogu spet vidimo!'

V sveti daritvi bomo zdaj darovali Jezusa, Jagnje božje, za dušo pokojnega dušnega pastirja in za vse pokojne duhovnike ter farane; prosili bomo Boga za milost stanovitnosti v veri in ljubezni. Marija, Mati Cerkve, naša Mati, naj nam izprosi duhovniških poklicev, našim pokojnim dušnim pastirjem večni mir v družbi svetnikov.«

Med sveto mašo so domači pevci peli rekviem. Po sv. daritvi so se cerkveni pevci poslovili v dveh jezikih z lepimi žalostinkami. V spremstvu stolnega dekana in šolastra ter duhovnikov in nekaterih bogoslovcev je škof blagoslovil krsto. V dolgi procesiji smo šli na pokopališče k Mariji na Gori. Ne spominjam se, da bi dobrolska fara že videla takšno število žalujočih. Zdelo se mi je, kakor bi tudi narava v prekrasni zimski lepoti rajnemu v slovo pokazala rajski obraz. Mladeniči in možje so nesli svojega prošta na božjo njivo. Zvonovi obeh cerkva pa so jemali slovo.

Prevzvišeni se je ob odprtem duhovniškem grobu zvestemu delavcu za božje kraljestvo v imenu škofije zahvalil za ves trud za fare, v katerih je rajni kot duhovni oče in brat deloval, posebno pa za delo zadnjih let. Saj sta dva duhovnika dobrolske fare v tej kratki dobi darovala svojo prvo daritev. Predvsem pa je bil vnet za ustanovitev nove fare v Sinči vesi, ki je 1. januarja bila ustanovljena. Rajni ni bil toliko predstojnik, ampak res sobrat vsakemu duhovniku. Naj bi verniki mnogo molili za duhovniške in redovniške poklice.

V imenu kaplanov in dekanijske duhovščine je spregovoril g. župnik Koglek iz Škocijana: »Kot najstarejši kaplan pokojnega dekana in v imenu dekanijske duhovščine jemljem slovo od našega g. dekana in prošta. Zahvaljujem se za vso domačnost, ki smo jo uživali v njegovi hiši in prav posebno za vse očetovske, duhovniške nasvete, za osebno duhovniško življenje in dušnopastirsko delo. Zahvaljujem se za vso skrb in delo, katero je imel kot dekan za naše fare, ko jih je vsako leto vizitiral in nam dajal smernice za dušnopastirsko delo in upravljanje naših far, za potrpežljivost.

Zahvaljujemo se mu za vzgled srčnosti in zadovoljnosti v težkih urah duhovniškega življenja, ko je moral še celo v zapor in dvakrat po nasilju zapustiti faro in iti v pregnanstvo.

Zahvaljujemo se za potrpljenje, ki ga je imel z nami, ko smo bili počasni in površni pri uradovanju.

Njegova smrt kakor sploh vsaka izguba duhovniškega življenja nam vsem narekuje podvojeno delo v pokoncilskem duhu za bratstvo in ljubezen med ljudmi, pa tudi za pravice in resnice v bližnjem in širnem svetu. Naj počiva v miru!«

V imenu farnih žena in mož sta se rajnemu zahvalila zastopnika obeh stanov fare. V imenu šole se je poslovil g. ravnatelj ljudske šole v Dobrli vesi in pokojnega orisal kot duhovniški ideal in prijatelja učiteljskemu zboru.

G. provizor dr. Janez Skuk se je zahvalil svojemu rajnemu sobratu za vso domačnost v hiši, za vse lepe ure skupnega bivanja, za sobratsko razumevanje in očetovsko skrb za mlade duhovnike, za prizadevanje ustanovitve nove sinške fare, ki je nastala ravno tisti dan, ko je pokojni šel v večno domovino. Kakor prerok Simeon, bi lahko rekel besede: »Zdaj odpuščaš, Gospod, svojega služabnika v miru, kajti moje oči so videle sad mojega truda.« Zahvalil se je tudi prevzvišenemu nadpastirju za njegov prihod, mil. gospodoma prelatoma, vsej duhovščini in vsem, ki so gospoda prošta spremljali na zadnji zemeljski poti v duhovniški grob.

Cerkveni pevci so zapeli žalostinke v zadnji pozdrav. Med zvonjenjem gorskih zvonov je krsto zagrnila črna prst. Žalujoči so gledali vence in goreče lučke na gomili novega duhovniškega groba. Sorodnikom izrekamo sožalje!

Ali bomo svojega dušnega pastirja s tem pozabili? Nikakor! Moliti moramo, da bi bila njegova smrt v seme za druge duhovniške poklice. Dušo našega očeta duhovnika pa bomo v molitvi in pri sveti daritvi priporočali večnemu Velikemu duhovniku, da bi pri njem prosil za nas, dobrolske farane, za novo ustanovljeno faro Sinčo ves in za vse tiste, ki jim je bil pokojni vodnik v večno bivališče!

MAŠNO VINO pri Kristijanu BREZNIKU, **Celovec,** Viktringer Straße 5, tel. 22 51.

SELE

(Izredno božično darilo)

Dve naši mladi družini sta dobili letos posebno srčkano božično darilo: novorojenčka. Jožefu Oražeju, gozdnemu delavcu, pd. Ravniku in ženi Hajdiji se je 24. decembra popoldne rodil tretji otrok. Tudi našega g. učitelja Toneja Hribernika je nekaj ur pozneje, prav na božični večer, žena Edit osrečila s tretjim krepkim smčkom. Za obe družini je bil torej božič posebno blagoslovljen! K tej božični sreči čestitamo!

V preteklem letu se je rodilo 19 otrok, od teh 11 fantov in 8 deklic.

Poročilo se je 10 parov. Zato pričakujemo, da se bo v prihodnjih letih število rojstev dvignilo.

Smrt se je oglasila 13-krat. V večnost je odšlo 9 moških, od teh štirje v visoki starosti od 81 do 88 let, pet pa od 65 do 72 let. Žene so umrle tri, tudi stare. En otročiček pa je le nekaj mesecev bival v solzni dolini, pa se mu ni dopadlo, zato se je raje preselil v nebesa.

ŠT. VID V PODJUNI

(Razne vesele in žalostne novice)

Tretjo adventno nedeljo, 17. decembra, nas je obiskal č. g. Vinko Zaletel in imel skioptično predavanje o misijonih v Indiji. Na Štefanovo nas je obiskala farna mladina iz Žitare vesi in uprizorila igro »Kalvarija in vstajenje duhovniške matere«.

Zahvaljujemo se za obojin obisk in vabimo, da nas zopet obiščejo, kadar jim bo mogoče. S tekočim šolskim letom smo dobili novo učiteljstvo. Tomaž Ogris, Irmgard Picej in Sigrid Schulnig.

Na Štefanovo je bila pri fari poroka Leopolda Weiss in Milice Sturm, pd. Šturmove v Mokrijah.

Istega dne popoldne je bila v spodnji fari poroka Kristijana Pušnika, mladega Pušnika v Grabalji vesi in Nežike Ferk, pd. Polove v Spodnjem Podgradu.

V Kamnu je bila poroka Hanzija Zepitz, mladega Gražarja na Proboju in Gerlinde Jäger, občinske nastavljenke v Škocijanu.

Novoporočencem želimo obilo sreče in blagoslova na njih skupni življenjski poti.

Pogreb

V soboto, 30. decembra, je bil pri fari pogreb 48-letne Ane Hirm, ki je postala žrtev prometne nezgode in umrla v celovški bolnišnici. Kljub temu, da je snežilo ponoči in dopoldne se je zbralo prav lepo število pogrebcev, ki so rajno spremljali na zadnji poti. Cerkveni in moški pevski zbor se je poslovil od nje pri križu in ob grobu. Domači dušni pastir pa se ji je zahvalil za vso požrtvovalnost, ki jo je doprinesla, ko se je udeleževala pevskih vaj cerkvenega zbora in to poleg skrbi in opravkov družinske matere. Rajna naj počiva v miru, žalujočim sorodnikom, posebno možu in otrokoma pa naše toplo sožalje.

Posebna ponudba:
Skrinje za nizko hlajenje, 350 litrov sedaj 5.680.- šil.
nudi
Trgovsko podjetje
Blažej
LIBUČE — PLIBERK
tel. 04235-394 (noč. štev. 302)

ZAČASNO VODSTVO NA SLOVENSKI GIMNAZIJI

Kot znano, je stopil s 31. decembrom 1967 v zasluženi pokoj prvi ravnatelj Slovenske gimnazije, dvor. svetnik dr. Joško Tischler. Do imenovanja naslednika vodi posle zavoda prof. dr. Pavle Zablatnik.

Pisma bralcev

SPOŠTOVANA REDAKCIJA!

Zvedeli smo, da je bila v nemškem časopisju spet napadena naša duhovščina in naša inteligenca. Pa se zaradi tega ne čudimo, ker so na Koroškem že v stari monarhiji nemškoliberalci napadali prevzv. škofa Kahna in slovensko duhovščino. Isto smo potem doživeli v času plebiscita in pozneje v nacistični dobi.

Stari ljudje se še spominjajo na prvo svetovno vojno, ko so zaprli župnika Meška, Gabrona in druge. Bilo je leta 1915, vojna na italijanski fronti je že divjala. Naši koroški Slovenci so se tam pogumno borili. Vrhovni poveljnik na koroško-italijanski fronti je bil general Rohr, „pristen" Oger, zagrizen Madžar. General Scotti je bil njegov notranji šef za politične zadeve. Goričani so Scottija dobro poznali, ker je bil tam prej divizionar. Kot Lah je črtil Slovence, kjerkoli je mogel. Temu možu so bili koroški Slovenci in posebno inteligenca izročeni. K temu možu se je šel župnik Gabron iz Skočidola pritožit, ker so ga nemčurji pri oblasteh očrnili, da je prijatelj Srbov.

Župnik Gabron je Scottiju vse pripovedoval, česar ga ljudje dolže, in mu slovesno izjavil, da je vse samo golo obrekovanje. General ga je nekaj časa mirno poslušal, potem pa je začel divjati: „Herr Pfarrer," je dejal med drugim, „alle windischen Geistlichen werde ich aufhängen lassen... Das ist die Frucht, daß man die Slowenen so lange geschont hat. Ich werde es anders machen, gehen Sie!..."

Ni trajalo dolgo in so župnika Gabrona aretirali. Po cesti so ga psovali, pljuvali vanj in ga tepli. Ko bi ne bil v spremstvu straže, bi ga podivjana drhal pobila kakor steklega psa. Vse seveda v imenu „omike" in „patriotizma". Kar je v ječi doživel, bi človek mislil, da so ga zaprli Turki. Da so pa v katoliški Avstriji tako ravnali s katoliškim duhovnikom, ki ni nič zakrivil, ampak kot duhovnik le poudarjal, da moramo za vse moliti, tudi za Srbe, se zdi neverjetno.

Res je, da so ga vrgli med navadne kaznjence, s katerimi je moral skupaj spati, skupaj jesti in skupaj z njimi opravljati najnizkotnejša dela. Sam je pripovedoval, kako je moral „posodo" nositi.

Res bi bil že čas, da bi ta glasila vladajoče stranke v Avstriji ne objavljala več pisem, katera hujskajo zoper Slovence. Če hočemo graditi novo Evropo in zaradi tega povabimo zastopnike iz Furlanije in Slovenije, je potrebno, da resno gradimo na mirnem sožitju v deželi in skrbimo za vsestranski napredek dežele. **H. J.**

Koncerti graških visokošolcev dobro uspeli

Med božičnimi počitnicami so priredili naši graški študentje na Koroškem tri koncerte, dva v Podjuni, enega pa v Rožni dolini. Koncertne prireditve so bile v Št. Primožu, Globasnici in Svečah. Dobro so uspele tako po izvedbi programa kot tudi po udeležbi. V Globasnici je pozdravil pevce iz Gradca g. dr. Marko Dumpelnik. Med udeleženci v Št. Primožu je bilo tudi mnogo naših duhovnikov. Koncerti so zapustili pri poslušalcih globok vtis.

V Št. Primožu v Podjuni

Na dan Treh kraljev so pod okriljem Koroške dijaške zveze (KDZ) slovenski študentje iz Gradca priredili pevski koncert v dvorani pri Voglu v Št. Primožu. Kljub temu, da je bilo tu čez praznike že več prireditev in kljub mrazu, ki je ves dan krepko pritiskal, se je zbralo toliko ljudi, da je bila dvorana do tričetrt polna.

Naj omenim, da je mraz tudi v dvorano pritiskal. Neka skupina poslušalcev si je takole dajala pogum: »... v hrbet nas greje električna pečka, od strani se bomo med seboj greli, od spredaj nas bo pa grela pesem ...« Tako je več ali manj bilo, le na noge so pozabili: v noge nas je vse pošteno zeblo, verjetno tudi pevce na odru.

Z majhno zamudo so toplo pozdravljeni nastopili fantje iz Gradca, enajst po številu. Bili so to večinoma znani obrazi iz preteklih let, le da so bili zdaj že bolj moško razviti, nekateri tudi že lepo zaokroženi: dva veterana — pol železničar, pol študent Zdravko Zwitter, pol študent — pol pa že profesor in še na univerzi, Erik Prunč, ki se je pred nekaj leti na istem odru še z Molierovim »Skopuhom« preganjal; potlej Folt Lausegger in Tone Malle iz prve generacije maturantov Slovenske gimnazije, Jože Kovačič in Jože Srienc iz tretje ter Zdravko Inzko iz zadnje generacije maturantov. Ostali štirje slovenski fantje pa so tudi deloma že v poklicih deloma še v študiju, med njimi g. Kampuš, ki vodi zbor, sicer pa končava glasbene študije na Akademiji, a že uspešno nastopa v graški operi.

Lep je bil pogled na te naše mlade ljudi, lepo napravljene, veselo nasmejane, pa vendar malo, čisto malo zaskrbljene: saj v zboru danes prvič nastopijo.

Najprej je občinstvo in pevce pozdravil domačin — predsednik KDZ g. Jernej Marko, v imenu pevcev mu je pa odgovoril g. Erik Prunč, ki je potem med koncertom z veselimi vložki prijetno zabaval občinstvo.

Program, ki so ga pevci nato izvajali, je bil pester in spretno sestavljen: v prvem delu najprej štiri umetne slovenske pesmi, nato pet mednarodnih ljudskih — ena makedonska, po dve ruski in hrvaški (mimogrede: škoda, da napovedovalec ni povedal vsaj vsebine, če že ne celotnega prevoda pesmi!); v drugem delu najprej štiri fantovske, nato pa še tri koroške ljudske. Zelo je poživilo spored, ko so se menjavale pesmi, ki jih je pel samo zbor in pesmi s solističnimi vložki.

Zbor je ta program kar lepo podal. Res, da je tu in tam bilo čutiti, da še ni dolgo, kar so fantje začeli z rednimi vajami, toda splošno dober pevski material pevcev, zlasti pa mladostni ogenj, s katerim so fantje peli, vse to nas je poslušalce prijetno presenetilo in zlasti v drugem delu sporeda navdušilo. Morda je bilo pri »Kranjčičevem Juriju«, da so poslušalci posebno dolgo ploskali, dirigent pa — kot da misli glas dati že za naslednjo pesem. Pa se ti krepek fantovski glas tako nekako oglasi iz dvorane: »Ste čuli, to ja pomeni, da še enbart!« Občinstvo je veselo pritegnilo in — kaj je hotel dirigent drugega, kot da se je vdal in so fantje zapeli zadnjo kitico pesmi še enkrat.

Solistične vložke so lepo zapeli štirje solisti. Posebno so ljudje prisluhnili glasu g. Kampuša. Naj povem samo, kako se je po koncertu izrazil neki poslušalec: »Lep glas pa ima ta človek. Že zato mi ni žal, da sem prišel na koncert, da sem poslušal ta glas!«

Mlademu zboru je treba čestitati k uspehu: prvi nastop je dobro uspel. Njihovega pevskega uspeha pa smo še posebno veseli, ker so ta koncert pripravili sredi resnega poklicnega dela.

Ta skupina mladih ljudi nam je dala zaslutiti, da nam je morda le začel rasti nov rod izobražencev, ki bo ne le vesten v poklicnem delu, marveč bo znal — tudi za ceno žrtev — vršiti tudi kulturno poslanstvo med ljudmi, iz katerih je izšel. — ce

V Svečah v Rožni dolini

V Svečah so gostovali graški visokošolci v nedeljo, dne 7. januarja. Kulturna prireditev je bila popoldan v znani gostilni pri Adamu. V prostorni dvorani smo se zbrali tako domačini kot rojaki iz sosednjih far ob zelo razveseljivi udeležbi, da prisluhnemo pevskemu programu, ki so ga pripravili koroškim Slovencem študentje iz Gradca. Enajst jih je bilo po številu, po dinamiki zapetih pesmi pa — ne da bi pretiravali — nad dvajset. S tem je pravzaprav že vse povedano. Tu je nastopal pred nami zares moški zbor, ki je obvladal tako mehki piano kot izraziti forte, da je melodija donela po dvorani, kot bi čuli glasove donskih kozakov. Pa saj so imeli pevci na programu tudi dve ruski pesmi, med katerima je posebno užgala ruska narodna »Razbojnik Kudejar«. S solospevom nas je presenetil študent medicine Jože Srienc. Je to velikan že po zunanjosti, da je bil tudi pevsko na višku, je pokazal odmev, je potrdilo ploskanje navdušenih udeležencev. Sploh ima zbor odlične soliste, ki so zanj vsak po svoje steber. Kot solisti so nastopili: zborovodja g. Janez Kampuš, Janko Lapuh, Jožko Kovačič in Jože Srienc.

Posebno simpatičen — ne glede na same obraze — je pevovodja Janez Kampuš. Kot študent glasbe je za zborovodjo naravnost poklican. Kernjakova »Mojcej« doni še vedno v naših ušesih in srcih. Prav tako nam je zelo ugajala njegova interpretacija pesmi, ki jih je zbor odpel. Jožka Kovačiča ni treba še posebej predstaviti. Že samo ime jamči za kvaliteto. Da je izzval navdušenje Janko Lapuh, je povsem jasno, saj je član graške opere. To ti je glas, prodoren in vendar spet tako mehko poln!

In če bi nas sedaj kdo vprašal, katera pesem nam je najbolj ugajala, moramo reči, da vse in da zaslužijo vsi člani zbora vsestransko priznanje. K tako vestno in resno pripravljenemu pevskemu programu moremo samo iz srca čestitati, posebno seveda g. Kampušu, ki je kot zborovodja in solist nosil s svojimi sodelavci težo odgovornosti.

Zelo posrečeno je povezoval posamezne točke programa g. Erik Prunč, asistent na graški univerzi. Poskrbel je na eni strani s posrečenimi smešnicami za razvedrilo — smeha je bilo še in še — na drugi strani pa nas je povezal z globokimi mislimi v veliko družino slovensko čutečih src.

Slov. goste iz Gradca je pozdravil pred prireditvijo dr. Valentin Inzko. Prireditve v Svečah sta se udeležila tudi: dvorni svetnik dr. Joško Tischler in predsednik Katoliške akcije, višji študijski svétnik prof. dr. Vinko Zwitter, oba z gospo, sveški župnik Martin Skorjanc, celovški odvetnik dr. Janko Tischler in predsednik Zveze pevskih društev prof. dr. Anton Feinig.

Slovenskim študentom iz Gradca še enkrat prisrčna zahvala za kulturni užitek in idealizem.

ZDRAVNIŠKI VEDEŽ:

Nevarnosti zaradi zlorabe zdravil

Napredek medicinske znanosti v zadnjih desetletjih je bil tolikšen, da so možnosti za zdravljenje in preprečevanje bolezni neprimerno večje, kakor so bile poprej. Nekatera zdravila, ki so jih odkrili v novejšem času, so tako učinkovita, da je moč z njimi uspešno zdraviti in ozdraviti nekatere poprej neozdravljive bolezni, zdravljenje drugih bolezni pa je znatno hitrejše kakor prej, ko še niso poznali teh zdravil.

Vendar je nepravilna uporaba novih zdravil združena z mnogimi nevarnostmi za bolnika. Te nevarnosti so posebno velike, če bolnik zdravila ne uporablja tako, kakor je predpisano, ali brez strokovnega zdravnikovega nadzorstva ali brez njegovega navodila. Hoteli bi samo opozoriti na nevarnost, ki se ji izpostavljajo bolniki z nepravilno uporabo zdravil.

■ **Predvsem je treba opozoriti na zdravila, ki jim s skupnim imenom pravimo antibiotiki. V to skupino sodijo: penicilin, streptomicin, dihidrostreptomicin, hloramfenikol, tetraciklin, eritromicin in mnogi drugi antibiotiki. To so zelo močna zdravila, ki hitro uničujejo razne vrste mikroorganizmov, povzročiteljev bolezni. Taka zdravila učinkovito in hitro ozdravijo infekcijske bolezni.** Vendar nepravilna in v mnogih primerih nepotrebna uporaba teh zdravil lahko tudi škodi človeškemu organizmu. Tako utegne npr. penicilin, ki je sam po sebi neškodljivo zdravilo, povzročiti alergičnost človeškega organizma za to zdravilo. Bolnik, ki je po poprejšnjem zdravljenju s tem zdravilom postal alergičen zanjo, pri ponovni uporabi reagira z lažjimi znaki (npr. s pojavom srbečice) ali pa tudi s hujšimi, npr. z anafilaktičnim šokom, po katerem lahko bolnik tudi umre.

Streptomicin in nekateri drugi antibiotiki morejo poškodovati tudi sluh in aparat za vzdrževanje ravnotežja, hloramfenikol more poškodovati kri, posamezni antibiotiki morejo uničiti v črevesju mikroorganizme, ki so človeškemu organizmu potrebni itd.

■ Drugo, danes zelo znano skupino zdravil sestavljajo tako imenovana psihofarmacijska zdravila, ki vplivajo na človekovo razpoloženje. Nekatera od teh zdravil učinkujejo pomirjevalno pa se zato uporabljajo proti razdražljivosti, vznemirjenosti in napetosti, medtem ko druga učinkujejo spodbudno in rabijo za zdravljenje potrtosti oziroma depresije. To so z znanstvenega stališča zelo zanimiva zdravila, ki pa jih na žalost vse preveč na široko uporabljajo v praksi; to je privedlo do številnih škodljivih pojavov.

Ta zdravila bi moral bolniku v glavnem predpisati samo nevropsihiater. Toda, žal, jih večkrat uporabljajo bolniki brez strokovnega nasveta ali brez zdravniškega nadzorstva. Razumljiva je želja sodobnega človeka, da dobi zdravila, ki ga bodo po potrebi spodbujala ali pomirjevala. Vendar pa ta zdravila niso primerna, da jih človek uživa, brž ko je malo razdražen ali potrt. Ne bi mogli na tem mestu našteti vseh škodljivih posledic nekontroliranega uživanja teh zdravil. Opozorili bi samo na zvišan krvni pritisk, združen s hudim glavobolom, nekatera psihofarmacijska zdravila so povzročila vrtoglavost, zaspanost, želodčne in črevesne motnje in vrsto drugih tegob; zabeležili so celo že smrtne primere.

■ **Tretja skupina zdravil, ki jih mnogo in upravičeno uporabljajo, a še bolj zlorabljajo, so analgetiki oziroma sredstva za lajšanje bolečin. Tudi to so dragocena zdravila, ki, četudi ne zdravijo, vsaj odpravljajo ali blažijo bolečine, ki so za bolnika vsekakor eden najneprijetnejših znakov bolezni.** Že v davnih časih se je človeški rod trudil, da bi našel idealno sredstvo proti bolečinam. Dokaz, da končnega smotra še nismo dosegli, je, da še vedno nadaljujemo raziskovanja v tej smeri.

Ena najbolj škodljivih posledic uživanja raznih sredstev proti bolečinam je neke vrste zastrupljenje, ki mu pravimo toksikomanija. Bolnik, ki je podvržen toksikomaniji, čuti zaradi uživanja določenega zdravila nepremagljivo željo, da bi to zdravilo brez potrebe redno užival. Značilen primer za to je morfinomanija ali toksikomanija za morfij, ki je sicer močno sredstvo proti bolečinam. Vendar pa povzročajo toksikomanijo tudi razni drugi analgetiki, če jih bolnik jemlje dalj časa.

Poleg primera morfina, analgetika močnega učinka, moramo omeniti še dihidromorfin, šeperidin in metadon, za primer lažjega učinka pa acetilsalicilno kislino (znani aspirin), aminopirin in fenacetin.

Našteli smo samo tri skupine zdravil, ki so, če jih pravilno uporabljamo, dragocena sredstva za zdravljeje oziroma preprečevanje bolezni. Pri nepravilni uporabi pa morejo bolniku zelo škoditi ali celo povzročiti njegovo smrt. Poleg naštetih zdravil jih je še cela vrsta, za katera velja podobno svarilo. Vendar menimo, da že navedeno zadošča za opomin in opozorilo, da utegnejo mnoga dragocena in močna zdravila bolj škoditi kakor koristiti. Prof. dr. S. B.

SVEČE — KOT

Dne 15. decembra je umrl pri svoji hčeri v Svečah Franc Januš, star 77 let. Rajni je bil rojen v Tržiču na Gorenjskem. Leta 1920 je prišel na Koroško. Nekaj časa je bil na Brnci, potem pa se je za stalno naselil v Selah-Kotu. Tam se je poročil z Dovjakovo — Ano Oraže. V zakonu sta se rodila že bolj letnima zakoncema dva otroka: Gusti, sedaj glavnošolski učitelj, in Rezi, poročena pri Joštiču v Svečah.

Ko je mati maja 1965 nenadoma umrla zadeta od srčne kapi, se je oče preselil v Sveče. V začetku se mu je tožilo po Kotu, po izredno dobri in skrbni življenjski družici, potem pa se je v Svečah kar privadil. Pri vseh sosedih je bil priljubljen, saj je bil zmeraj dobre volje; kljub bolezni in starosti ni obupaval. Kjer je mogel je pomagal. Zelo se je veselil svoje vnučice Gabrijele. Trikrat ga je zadela kap, po tretjem udarcu si ni več opomogel. Malo po godu in rojstnem dnevu, 3. in 8. decembra je po kratkem, hudem trpljenju umrl.

Na nedeljo 17. decembra so ga položili v Svečah k zadnjemu počitku. Številni sorodniki iz Slovenije, znanci iz Kota in Sel so se prišli poslovit od rajnega. Rajni je bil zvest bralec slovenskih listov. Zapel mu je tudi moški zbor društva Kočna. Naj rajni v miru počiva!

Napake lesa

Gnilobe

Kadar les spremeni svoj naravni ton barve, pomeni, da se v njem razvija bolezen. Vzrok bolezni so največkrat glive.

a) **Strženove madeže** najdemo pri jelši, brezi, vrbi, jablani, topolu, leski in slivi. V prečnem preseku imajo obliko temnejših pramenov, ki potekajo v smeri strženovih trakov. V vzdolžnem prerezu pa imajo obliko trakov. V začetku razvoja jih ne prištevamo k napakam lesa.

b) **Nepravo (bolezensko) jedro** se loči od pravega (zdravega) jedra po tem, da poteka njegov rob nepravilno (ne meji ob letnici). Njegova barva je temnorjava in enolična ali pa se preliva iz svetlejših v temnejše tone. Ima temen rob. To napako povzroče glive, ki pridejo skozi rano v drevo. Les se upira vdiranju gliv tako, da izloča gumijaste in podobne snovi, s čimer skuša zapreti hifam pot. Te snovi oksidirajo in les rjavkasto obarvajo. Spočetka rjavo jedro še ni tehnična napaka, kmalu pa začne les na tem mestu gniti in pa tudi razpadati. Trdota, trajnost in teža lesa se v začetku razvoja bolezni še povečajo, slabši pa je tak les za impregnacijo. Takšno bolezensko jedro pogosto najdemo pri bukvi, najdemo pa ga tudi pri javoru, jesenu in gabru. Z razvojem bolezni pa les izgublja svojo trdoto, trajnost in težo.

c) **Piravost ali trohljivost** napada sveže podrt bukov les in sortimente v jedru in obodnem delu. Vzroki nastanka so isti kot pri bolezenskem jedru. Najprej opazimo bolezen po rdečkastorjavih pramenih, ki potekajo s čela vzdolž hloda. Robovi pramenov so temni. Rjava barva se najhitreje širi v maju in juniju, v septembru pa postane že bela. Razvoj piravosti pospešujeta vlaga in toplota. Pirav les je tehnično neuporaben in po enem letu razpade. Zato bukovino iz letne sečnje takoj po poseku izvozimo iz gozda in jo predelamo ali pa jo konzerviramo (premazovanje, vodni bazen).

č) **Modrenje pri iglavcih**, zlasti boru, povzročajo glive, ki se lotijo najprej beljave, nato pa tudi jedra. Ta vrsta gnilobe se pojavi v obliki klinastih, umazano modrih madežev. Širi se najprej po strženovih trakovih (hrana), nato pa po vsej beljavi. V drevo se naseli skozi rane, še raje pa napada izdelane sortimente skozi čela v času od maja do septembra, ko je toplo in vlažno. V začetem razvoju modrenje ni tehnična napaka, po 6 mesecih pa les že kaže znake razpadanja. Les čuvamo modrenja, če ga dobro presušimo.

d) **Rjavenje se pojavi** v sredini ali na obodu smreke in jelke po poseku, če leži na vlažnih tleh. Povzroča ga gliva, ki vdre skozi čela sortimentov. Barva lesa je čedalje bolj rjava in les se začne kvariti, če leži v vlagi dalj časa. V stoječe drevo pride rjavenje skozi rane, grče, ali iz korenin, od koder se širi navzgor ali navzdol po deblu. Navadno ga najdemo v spodnjem delu debla do 10 metrov visoko. Jedro postane rjavo in vlažno. Z razvojem bolezni postane les tehnično neuporaben.

VABILO

Gasilsko društvo v Št. Janžu v Rožu priredi pri Miklavžu v Bilčovsu, dne 14. januarja 1968, ob 8. uri, zvečer igro

MOČ UNIFORME.

Prisrčno vabljeni!

Daruj za tiskovni sklad!

IZVIRNO POROČILO:

(Konec)

Učiteljski shod v Dobrli vesi pred 116 leti

Na prvem učiteljskem shodu 23. avgusta 1851, v Dobrli vesi, so zbrani učitelji in kateheti odgovarjali na 2 vprašanji dekana Balanta Bergmana. Najbolje je odgovoril na vprašanji učitelj Janez Hofbauer.

V prejšnjih dveh številkah smo prinesli v listu odgovor na 1. vprašanje, ki je bilo vobče bolj didaktičnega značaja. Tu pa podajamo odgovor na 2. vprašanje, ko je bolj zabrenkal na narodno struno našega koroškega problema in s tem vzbudil soglasno odobravanje vseh na shodu navzočih prosvetnih in verskih vzgojiteljev. Odgovor je za nas danes še bolj aktualen, kot pa je bil tedaj.

Odgovor na drugo vprašanje: Ali bodemo v slovenskih krajih na Koroškem zanaprej slovenski ali nemški jezik, ali pa oba jezika u šoli učili. Po našej avstrijanskej carevini, kakor tudi pri nas na Koroškem, je več narodov vkupej, so ljudi zastran jezika namešani. Dobro se ve, da je potrebno in koristno, zraven maternega jezika še druzega tujega, pri nas taj nemškega, se učiti. Tega ni treba spričovati. Kdor pa pravi, da to ni mogoče, se moti. Le po pameti se mora obnašati, ne pa uk u nemščini h poglavitnej reči u šoli povzdigniti, naj se le toliko zgodi, kolikor lepa priložnost nanese. Da se pa učenci zraven maternega jezika še kakega druzega lehko nauče, in brez da bi drugih šolskih namenov zamudili, očitno tole priča:

a) Otroci imajo prirojeno lastnost in moč, vse reči, ki se jim naravno kažejo, u glavo vzeti, posebno se pa jezika veselo in hitro popadejo.

b) Skušnja večine sedanjih učiteljev: ti so se namreč prepričali, da se z maternim jezikom vred še druzega učiti za otroke ni pretežko, temuč da je tak uk, ako se po detovodskih (pedagoških) pravilih ravna, posebno pripraven, um in pamet učencev prebuditi in se poduk u drugih predmetih podpomagati.

c) Sad, ki ga je dosedajno, desiravno neprimerno ravnanje prineslo.

d) Veliko hiš, kjer se otroci dveh jezikov, ki se u družini govorita, u mladosti nauče, ne da bi se tega zavedli.

e) Temu sem jaz sam priča, ker že več kot 25 let oba jezika učim in zamorem reči na srečo in veselje otrok in staršev.

Kaj pa bi imelo nas gnati, se za materni jezik bolj potegniti in se ga marlivejši poprijeti?

Jaz bi rekel: pokorščina. Zakaj naše visoko c. k. ministrstvo za bogočastje in uk je že davno ukazalo, da se ima po vsih III razredih ljudske šole u maternem jeziku učiti. Postave so pa dane za našo srečo, in da jih mi spolnujemo. Dalej je materni jezik predrago blago, zakaj pomni: Jezik narodni je najdražje blago naroda, najmočnejše sredstvo, narodno samostavnost ohraniti, najčistejši izraz narodnega duha, živi spomenik narodnih dejanj.

Narod, ki ne spoštuje svojega jezika, sramoti samega sebe, narod, kateri vzeme jezik tujega naroda, kuje si sam okove težkiga robstva itd. Svoj nepopolni in neizobraženi jezik žertvovti tujem izobraženimu se pravi izdati svetinjo časti svoje domovine, še bolj grobo pa je tuji jezik bolj ceniti, kakor lastni, narodni, čistejši in krepkejši itd.

Slednič bojo na tako vižo naši otroci pripravnejši za nauk u drugih potrebnih rečeh. Oni se bojo veliko ložej učili, kar je jim za kmetijo, rokodeljstvo, obertnijo in za vojaštvo vedeti treba, ja clo keršanski nauk se bode otroških serc bolj prijel in več sadu donesel. Poprimimo se zatorej svojega maternega jezika, ne da bi pri tem nemščino zanemarali. Učimo slovenske otroke slovenski jezik zastopiti, u njem gladko brati in pisati. Zastran nemškega jezika bode pa za naše ljudske šole zadosti, če ga govoriti vadimo. Še enbart, častiti prijateli, zastopite me: Slovenski jezik nam je mati s svojim sladkim mlekom vlivala! Ne bodemo ga pozabili, dokler se bo naš jezik gibal...

Veste, da je tudi zemlja, na kterej naše cerkve stoje, slovenska, da na naših pokopališčih počivajo kosti slovenskih bratov! Nauk naše svete vere se nam deli po slovensko, in če se ravno včasih, kakor pri nas u Dobrli vesi po nemško pridiga, le malo ljudi posluša, — vidite, da je tudi zemlja, na kterej je naša šola zidana, slovenska, — da so otroci, ki u našo šolo hodijo, slovenski, — da smo mi učitelji, ki na deželi učimo, Slovenci, da so visokovredni gospodi duhovniki, ki u naših šolah keršanski nauk derže Slovenci, in da so starši, ki otroke u naše šole pošiljajo, slovenski starši. Slišite, da otroci med seboj in s svojimi starši, brati in sestrami le slovensko marnjejo. Kamor-kolj se taj obrneš, povsod le slovenski glasi in ljudi.

Je pa temu tko, je pa tudi jasno kot romeno sončice, da se morajo naši otroci svoje perve leta u slovenskem jeziku učiti, da bodemo od šol bolj popolnoma sad, ko dozdaj, priredili. Pojte ljubi Slovenci, po celem svetu, pojte med Nemce, Italijane, Vogre, Kinezerje, pojte kamor hočete, povsod bodete našli narodske učilnice, povsod se bodete prepričali, da se u šoli u maternem jeziku uči. Zakaj bi imelo pri Slovencih, in samo pri Slovencih drugače biti? Zakaj bi se imelo u naših šolah učiti u tujem jeziku? Dosedaj so naše slovenske šole večji del le spake redile. Izšolan človek ni bil ne krop ne voda. Čujte, kaj je neki gospod zvedil, ki je u našo deželo prišel. Gospod slovenskega kmeta prav lepo po slovensko pobara: Kako kličete to vodo, ki mimo teče? Ošaben kmet, ki je nekaj let po šolah klopi gladil, se odreže takole po nemško: Der Wasser nix rufen, ger! kumt olan!

Šema! Ni znal ne slovensko ne nemško. Bolje je enega znati, ko za dva ne veljati.

Naš presvitli cesar, in njegovo slavno ministerstvo spoštuje naš jezik: Zakaj vse postave dobivamo u slovenskem jeziku. Vsi študenti po latinskih šolah se morajo učiti svoj materni jezik. Dobili bomo taj sčasom u slovenske kraje slovenske uradnike, ja vsi oficirji so zavezani, tiste jezike se učiti, ki so pri regimentu, pri kterim služijo, u navadi. Kaj, le prosto ljudstvo bi imelo svoj materni jezik zasmehovati in zaničevati!? Da se je to bodi Bogu potoženo, dosedaj več barti godilo, smo — kaj hočemo tajiti — tudi mi učitelji krivi. Marsikateri naj na persi bije in izdihne, kriv sem! Zanaprej naj bode drugače. Poprimimo se slovenskih bukvic, ki nam tako modro osnovane od ministerstva pridejo, obernimo kak grošic za slovenske časopise, ki jih, hvala Bogu, sedaj dobiti zmoremo, in prebirajmo jih zvesto: Malopriden kmet in rokodelec, kteri nič na svoje orodje ne oberne.

Slovenščina in slovenska šola ima še veliko nasprotnikov in overovcev, zatega voljo na koncu še en bart ponovim: Ljubi bratje! Učimo slovenske otroke najprej u slovenskem jeziku, sčasom pa pridružimo tudi nemški, pa vendar vselej tako, da se pravi in pervi namen naših šol ne bode motil in overal. Pokazal sem od začetka — se ve le kratko — da se to oboje u naših šolah brez velike težave zgoditi more, zakaj, vsak ve, kako dobro je, če dva jezika zna, tak dva človeka velja. Ne najmo se s tim motiti, da se Nemci našega jezika učiti nočejo. Slovenci! Bodimo mi modrejši, prijaznejši, bolj priljudni in bratovski! Šola je za človeka velika sreča, in pri občini veliko bogastvo. Oj! Ko bi ljudi to spoznali, bi oni šolo na vsih oglih terdno stavili in deržali, in ljudi, ki se pri šoli trudijo, radi plačovali in visoko spoštovali: Kar pa dones ni se zna bit jutre zgodi.

Dobrla ves, 11. avgusta 1851.

Janez Hofbauer, s. r., nadučitel.

Kratke kulturne:

DVA ZVEZKA SLOVARJA HRVATSKEGA JEZIKA

Matica hrvatska je pravkar izdala prva dva od šestih zvezkov tega pomembnega slovarskega dela, ki ga že več let pripravlja vrsta hrvatskih in srbskih jezikoslovcev. Delo je tiskano v latinici in oba zvezka obsegata blizu 1700 strani velikega formata v prikupni vezavi. V kratkem izide isto delo v cirilici pri Matici srbski v Novem Sadu. Ta praktični slovar sodobnega knjižnega jezika Hrvatov in Srbov bo v celoti obsegal čez 150.000 besed. Prihodnja leta bo izhajala vsak september po ena knjiga slovarja. Tako da bo zaključek 1971. leta.

ODKRILI SO FRESKO S PODOBO CARJA PETRA I.

V Leningradu so odkrili veliko fresko, na kateri se razloči tudi podoba Petra I. (1672—1725). Strokovnjaki menijo, da je bila freska narejena za življenja Petra I., in sodijo, da je freska primer najzgodnejšega monumentalnega slikarstva. Fresko so odkrili na steni dvorca Aleksandra Menšikova, Petrovega miljenca. Prekrita je bila z debelim slojem ometa. Dvorec je bil zgrajen leta 1710. Ko ga bodo obnovili, bo v njem muzej.

UMRL »KRALJ JAZZA«

Pred kratkim je v Doylestovnu (Pensilvania, ZDA) umrl P. Whitemann, pred kakimi 40 leti eden izmed najbolj znanih voditeljev jazzovskih orkestrov. Sam se je oklical za »kralja« jazza. V njegovih orkestrih so se šolali poznejši odlični igralci in pevci. Eden prvih njegovih učencev je bil Bing Crosby.

TRŽAŠKO SLOVENSKO GLEDALIŠČE PRVIČ MED BENEŠKIMI SLOVENCI

Prijetno je odjeknila vest, da je 7. januarja v Špetru Slovenov ob Nadiži v Benečiji gostovalo Slovensko gledališče iz Trsta. Uprizoritev Štokovega »Anarhista« v tamkajšnji dvorani »Viktoria« je bil prvi nastop slovenskega gledališkega ansambla v Benečiji. To gostovanje, ki je izreden dogodek za slovenske prebivalce Benečije, je prva in in ohrabrujoča napoved, da bodo morda naposled lahko tudi beneški Slovenci deležni gostovanj umetnikov, ki jim bodo prinesli umetniško sporočilo v slovenskem jeziku.

Slov. narodno gledališče v Celovcu

V nedeljo, dne 28. januarja, ob 19.30 bo gostoval v celovškem Mestnem gledališču Mali oder ljubljanske Drame s predstavo »Vrnitev« angleškega dramatika Harolda Pinterja.

Režijo vodi Žarko Petan, katerega inscenacija »Oh oče, ubogi oče...« je pri lanskem gostovanju v Celovcu vzbudila val navdušenja. Gostje prihajajo v koroško glavno mesto z najboljšimi dramskimi igralci, kar jih premore danes Slovensko narodno gledališče v domovini. Nastopili bodo: Stane Sever, Jurij Souček, Maks Bajc, Tone Slodnjak, Janez Albreht, edino žensko vlago bo predstavila Iva Zupančičeva.

Na to edinstveno gostovanje elitnega slovenskega igralskega ansambla opozarjamo že danes naše rojake iz mesta in podeželja.

Janez Jalen **40**

Ograd

»Bi mu niti ne pustila ne. Imava sama več kot dovolj,« je že kar bolj rezko odgovorila Pavla.

»Potem se pa poročita,« je spovednik odločil jasno in razločno.

»Hvala, prečastiti!«

Iz spovednice je Pavla prišla vsa prerojena. Neprestanih dvomov je konec: »O, to bo Andrej vesel. Hvala ti, ljuba skalniška Mati božja. Vodi mojo in Andrejevo usodo še naprej.«

Pavla se je vračala od obhajilne mize. Nehote ji je ušel pogled po cerkvi. Ugledala je Andreja. Ves preprost je stal med kmeti in koloni in čakal z njimi vred na začetek maše. Ooo, ko bi vedel! Pa mu že kasneje pove. Od danes naprej je Andrej njen ženin.

Med molitvijo so Pavli venomer uhajale misli k Andreju. Pridigar jo je pa povsem odtrgal od njega. Da bi čimbolj zablestela Marijina brezmadežnost, je najprej prikazal brezno grdobije greha. Pavlo je tako prevzelo, da je bila prav zares pripravljena rajši umreti, kakor pa postati gnusoba v očeh božjega obličja.

Po maši je Pavla odšla v zakristijo, kakor se je bila namenila že doma. Za hip je prišla v zadrego. Prav isti duhovnik, pri katerem je bila pri spovedi, jo je prijazno vprašal, česa želi.

»Gotovo me je spoznal. Če pa ne, ugane kdo sem, kakor hitro povem, zakaj sem prišla.«

Pavli je bilo nerodno. Pa je brž izprevidela, da bi je nihče ne mogel bolj razumeti kakor gospod, kateremu je kot od Boga pooblaščenemu zaupala vse skrivnosti svojega življenja. Z umirjenim glasom je rekla:

»Tole malenkost bi rada darovala Materi božji. Odveč mi je.« Na odprti dlani je ponudila svoj zakonski prstan.

Duhovnik jo je pogledal. Svetla misel mu je šinila prek obraza. Z očitnim zadovoljstvom je sprejel težko zlato in pritrdil: »Prav! Hvala lepa. Naj vas Marija varuje na vseh potih vašega življenja.«

»Da, pod njeno varstvo se zatekam.«

»Še nikdar ni nikogar zapustila, ki je k njej prribežal.«

»Z Bogom, prečastiti!«

»Srečno, gospa!«

Pavla je odšla. Zdelo se ji je, da je šele v zakristiji dokončala svojo spoved. Srečna je bila. Sedaj je bila prepričana, da je res zopet povsem prosta. Naglo se je še enkrat zahvalila Materi božji, potem pa odšla iz cerkve, da poišče Andreja in mamo, ki gotovo že težko čakata.

Doktor Vipavec se je razveselil Pavlinega umirjenega obraza. In je priznal: »Vsa svetniška si bila, ko si stopala od obhajila. Kar prijelo me je, da bi še jaz šel k spovedi, čeprav imam navado hoditi samo za veliko noč. Pa sem se spomnil, da nisem več tešč in ne morem sprejeti svetega obhajila.«

»Andrej —!«

Pavla —!«

»Se bosta kasneje pogovarjala. Sedaj sva midve s Pavlo najprej potrebni nekaj gorkega. Poglejmo, če bi se kje dobilo malo kave,« je poskrbela mama.

»Saj res,« se je začelo najbolj muditi zdravniku. Ne zavoljo sebe. Pavla še ni nič jedla, sonce pa že visoko stoji in se stolp in bazilika in ves vrh Skalnice kar bleste v jasnih žarkih.

Mama in Pavla sta se odteščali s kavo, zdravnik pa je spil najprej požirek žganja. Popotnja, ki sta jo bili prinesli Gradišnikovi dve s sabo, se je vsem prilegla. Prav tako tudi kozarec vina. Še Pavla se ga ni branila.

»Le kaj je danes Pavli?« sta skušala uganiti mama in Andrej. Z njenega obraza je zginila bolestna zaskrbljenost in bila je nenarejeno vesele volje. Vsa se je spremenila. Tako razpoložene je še nista videla, odkar se je bila vrnila iz Begunj. Tudi jedla je bolj s tekom kakor po navadi. Končno si je zaželela, da bi se razgledala s Skalnice. Ne, matere ni mogla prevariti. Izkušena žena je koj vedela, da se hoče hči nekaj pogovoriti z Andrejem. Prav! Hvala Bogu! Morebiti se je le odločila.

Plačali so in vstali. Mame je kar zmanjkalo. Pavla in Andrej sta pa odšla naokoli. Za nekaj časa so res oba precej zmotili lepi razgledi.

Za Solkanom in Gorico se je mimo Kalvarije iz hribovja izvijala Soča, se na goriški ravnini umirila in se mimo Gradiške in skozi lagune srebrila naprej proti morju.

Gradiška! Pavli se je za hip obraz pomračil. Kakor so v gorenjskih Begunjah prezidali nekdanjo graščino Lambergov v sedanjo žensko kaznilnico, prav tako so v Gradiški stari beneški kaštel preuredili v zapore za moške. Tam bi Filip kar gotovo še vedno delal pokoro za svojo nepoštenost, da ni ona prevzela krivde nase. Ne bil bi še prost in ona bi bila še vedno vezana nanj. Bi vsaj okušal gnusobo — Ah ne!

Kakor bi hotela prepoditi grdo misel, je Pavla narahlo potresla z glavo. Tik poleg nje pa je stopil Andrej in ji z iztegnjeno roko pokazal v daljavi starodavni Oglej, ki so ga bile porušile Atilove horde, v kasnejših stoletjih pa so iz njega gospodovali slovenskim krajem patriarhi. Še niže doli je čepel na lagunah ob morju Gradež, malo nad njim pa božja pot Matere božje, Barbana.

Od Doberdoba — kdo bi le slutiti mogel, da kdaj pretečejo na njegovi planoti za svobodo domovine potoki slovenske krvi — od Doberdoba čez Komen pa tja do Tomaja, z najboljšim teranom obdarjenega, se je belil skalni kras.

Izza zelene Vipave, domovine Andrejevega rodu, je pogledoval zastavni Nanos na čuvarja gozdnate Trnovske planote, na Čaven.

Pogled na zgornji strani so zapirali vrhovi in slemeni skalnih gora, od Matajurja do Črne prsti. Pavla se za druge skoraj zmenila ni. Zazrla se je v Triglav. Ne zavoljo njegove višine. Zavoljo spominov na Begunje. Neštetokrat se je z okna in z vrta kaznilnice hrepeneče ozirala v njegov vrh. Za kaznjenko Andrejčičevo proti zadnjem kralj planin ni bil več samo najvišji vrh slovenskih gora. V njegovi mogočnosti je

P·I·S·A·N·O B·R·A·N·J·E

FRANC RESMAN:

27

Iz dnevnika slovenskega izseljenca

Kake pol ure od nas po dolini navzdol, kjer se odcepi naša cesta od bolj važne v Miesenbach in naprej v Puchberg, je večja gostilna in tik nje so bežeči nemški vojaki zabarikadirali cesto. Ko so prišli sovjetski vojaki, so to zaporo kratko malo začeli obstreljevati s protitankovskimi topovi; pri tem so seveda napravili tudi nekaj večjih lukenj v gostilniško klet, katere vhod je bil zgoraj dobro zakrit in deloma celo zabetoniran, da se sploh ni videl. Tako so vojaki kljub temu prišli do vina in se ga deloma napili do nezavesti, deloma pa pijani napravili lov na ženske. Hvala Bogu, da so se v glavnem skoraj vse pred njimi poskrile! K nam gor pa od teh ni prišel nobeden.

Doživljaji z ruskimi vojaki

Ko se je fronta nekoliko oddaljila, so prišli spet novi vojaki; ti pa so bili še slabši. Neki dan prileti soseda, da ji hočejo moža ustreliti, ker so dobili v kleti kup municije in na vrhu v nekih zabojih lovske puške. Hitel sem tja in jim začel dopovedovati, da so pustili municijo nemški vojaki, zaboji pa da sploh niso last soseda, marveč nekih znancev iz mesta in da sosed niti slutil ni, kaj vse je tam notri. Še medtem, ko sem jim to dopovedoval, prinese eden skledo jajc in mi reče, naj jih soseda speče, sosedu pa ne bodo nič naredili. In res so tista jajca pojedli in odšli.

K nam pa sta prišla dva oficirja in vabila dekleta na ples. Prinesla sta s seboj kruh in vino ter govorila in hkrati pila. Končno že nisem vedel, kaj bi, in sem jima rekel, da pustim dekleta z njima, če mi dasta njuno oficirsko besedo, da se jima nič ne zgodi in da jih tudi nihče ne bo nadlegoval. Tega pa nista mogla ali hotela obljubiti in eden njiju je že začel govoriti, da bodo prišli in odvedli dekleta s silo. Tega sicer niso naredili, a sem jih kljub temu za nekaj časa spet skril. Ob takih nastopih so seveda trpeli živci, ker nikdar nisi vedel, kdaj vojaki mislijo resno, ali pa le navidezno pretijo.

S seboj so ruski vojaki vzeli tudi vsako kolo, posebno žensko, in se učili voziti. Če pa je kakšen le prehudo padel, ga je prijel in treščil ob kako drevo ali pa v potokovo strugo, da se je razletelo na kose. Domačini pa so te kose pobirali in, potem ko so vojaki odšli, iz raznih delov spet sestavljali nova kolesa.

Čez kakih osem dni sem bil spet spodaj v majeriji in tam je tako izgledalo, »kot bi šla vojska skozi«. Vsi hlevi so bili prazni in v šupah, kjer je bilo drugače spravljeno orodje, je ležalo vse križem. Tudi po pisarnah je bilo vse razmetano in še po prostranem dvorišču so ležali kupi bukev. Ko sem šel domov mimo Mareševe vile, me je poklical hišnik v vilo in mi pripovedoval, da so ruski vojaki v neki sobi dobili večjo Hitlerjevo sliko. Začeli so divjati, niso samo vse razmetali, ampak tudi razbili vrata in del pohištva. Ponoči pa pridejo še civilisti in to uničevalno delo nadaljujejo. Tudi nič ne pomaga, če vrata zabije, kajti vsako noč se razni ljudje znova pojavijo in nič jih ne more pri njih delu zadržati.

Tudi neki baronici, ki je prve dni zbežala v gozd, so popolnoma oplenili vilo. Pa je potem hodila od hiše do hiše in iskala svoje reči. Nekaj jih je res dobila nazaj in domačini so se ji oproščali, češ da so jim te reči ali navlekli ruski vojaki ali pa so jih vzeli v varstvo, da bi jih kdo ne ukradel.

Vojaščina je od tukaj še lahko poslala domov tudi darilne pakete in tako so povsod iskali primerne škatle in tudi to, kar se jim je zdelo, da spada noter. Tem pa so se pridružili še dezerterji in druga sodrga – in vsi so kradli in plenili okrog. To pa še posebno, ko so zaznali, da je pri raznih samotnih kmetih v zabojih shranjeno najboljše blago znanih meščanov.

(Dalje prihodnjič)

MANICA KOMANOVA:

Striček iz Amerike

Mnogo vode je poteklo od takrat, mnogo, mnogo... Praznik svetega Miklavža je bil, god našega najljubšega svetnika, in otroci smo se kakor kričavi vrabci gnetli okrog nastavljenih posod, napolnjenih s sladkimi dobrinami.

Pa je stopila med nas naša mamica. Njen obraz je bil resen. Z otožnim glasom je spravila iz ust:

»Otroci, Hlevarjeva mati so umrli.«

Kakor jastreb, ki plane med revne nebogljene mladičke, tako porazno je delovala na nas ta novica. Kakor na povelje smo umolknili vsi in plašno zrli v mamico.

Hlevarjeva mati, posestnica borne koče, je bolehala že dolgo. Mož ji je umrl pred nekaj leti ter ji zapustil edino hčerko Katico. In prav zaradi te Katice, ki je bila naših let, nas je ta materina vest potrla tako globoko. Dobro deklico smo imeli namreč vsi tako radi in se vedno z veseljem poigrali z njo. In sedaj – ah, kako se nam je zasmilila!

»Kako žalostnega Miklavža bo imela letos sirota Katica,« je sočutno povzela mamica ter nas vse po vrsti objela z očmi. »Ali bi ji izmed vas kdo odstopil kako darilo?«

»Jaz, jaz že, jaz tudi!« smo vzklikali drug za drugim in hiteli jemat iz svojih posodic jabolka, orehe, piškote in drugo.

»Že dobro, že,« je rekla vsa ganjena mamica. »Popoldne gremo »kropit« in tedaj vzamete s seboj, kar ste ji namenili.«

Po kosilu smo šli z mamico in z darili k Hlevarju. Ko nas je ubogo dekletce zagledalo, je milo zaplakalo, toda že smo bili okrog nje in tiščali vanjo:

»Katica, ne plakaj! Glej, ná, zlate orehe!«

»Pa kako dobre piškote! Ná, kar jej!«

»In ta debela, sladka jabolka! Vzemi, Katica, vzemi!«

Katica je vzela, se umirila in se kmalu zapletla z nami v živahen pogovor. Še celo smejala se je.

*

Ko nas je tisti večer mamica spravljala spat, nam je pravila, da so tudi drugi otroci prinesli Katici Miklavževih dobrot.

Drugi dan so Hlevarjevo mater pokopali. Kočico so zaprli, Katico pa je takoj po pogrebu vzela k sebi neka soseda, daljna sorodnica njenega pokojnega očeta.

Pa se je Katici nepričakovano hitro obrnilo na bolje. Res da matere ni imela več, toda še tisti mesec, nekaj dni pred Božičem, se je vrnil iz Amerike njen striček in prinesel s seboj težke dolarje. Zapuščeno kočo je dal odpreti in za silo osnažiti, nato pa se je s Katico, ki jo je takoj iskreno vzljubil, nastanil v njej.

Na božični dan pa je prišlo tudi za nas veliko iznenadenje. Vse otroke, ki smo delili »Miklavža« s Katico, je njen striček slovesno povabil na malico. Pa kakšna je bila ta malica! Toliko želodčnih dobrot nismo nikoli niti videli, kaj šele okusili! Pri odhodu nam je striček nasul še v klobuke in predpasnike. »To pa za domov,« je rekel smehljaje.

Na mestu, kjer je bila nekdaj Hlevarjeva koča, stoji danes ponosna hiša. Sezidal jo je dobri stric svoji ljubi nečakinji Katici. Ta nekdanja mala Katica je danes resna žena in mati treh otrok. Kadarkoli trčiva skupaj, se vedno spominjava na tisti Božič, čeravno je zatonil v večnost že davno, davno...

Božični večer v večnem ledu

Fridtjof Nansen (1861–1930), znani raziskovalec severnih polarnih krajev, ki je že konec preteklega stoletja na svoji ladji »Fram« prodrl precej daleč v severno ledeno puščavo, takole popisuje v svojem dnevniku božični večer, ki ga je preživel daleč od svojcev v ledeni pusti s svojim tovarišem Johansenom:

Nedelja, 22. decembra: Sinoči sem se dolgo izprehajal, medtem pa je Johansen kot pripravo za božične praznike dodobra očedil najino ledeno hišico. Odstranil je pepel z ognjišča, zbral kosti in odmetke mesa in živil, jih odnesel na prosto in postrgal od tal debelo plast nesnage, ki je zamrznila z različnimi smetmi, vsled česar je postala najina sobica veliko višja.

Torek, 24. decembra: Danes ob 2. uri popoldne imamo –24°C. Nocoj je torej sveti večer. Mrzlo in vetrovno je zunaj, hladno in neprijetno v najini izbi. Kako samotno je vsepovsod! Še nikoli nisva praznovala božičnega večera tako žalostno, tako daleč od svojih dragih...

Doma zvonijo sedaj polnočni zvonovi; v duhu prisluškujem njih zvonjenju, ki se vsipa mehko raz domači zvonik v mrzlo zimsko noč. Kako lepo!

Sedaj božiček prižiga svečice na drevescu; otroci planejo v sobo in v veselem razpoloženju zaplešejo okoli drevesca. Ko pridem zopet domov, priredim božičnico samo za otroke! Kajti Božič je čas veselja in v vsaki še tako borni kočici slavijo danes rojstvo Gospoda.

Tudi midva praznujeva z najinimi skromnimi sredstvi božični večer. Johansen je obrnil svojo srajco; jaz sem storil isto in tudi umil sem se v topli vodi. Čisto drugače se počutim in obleka se ne prijemlje več kože kakor poprej. In potem sva si skuhala za slavnostno večerjo jed iz ribje in koruzne moke, pečeno v ribjem olju namesto v maslu, in za nameček sva použila še v olju pražen kruh. Jutri zjutraj si bova pa skuhala čokolado in prigrizovala k njej prepečenec. Tako bodo nama minili lepi božični prazniki...

---

videla vse več. Postal ji je nepremagljiv porok za največjo tostransko dobrino – za svobodo.

Kakor bi bil Andrej uganil, da Triglav spominja Pavlo na leta ječe, jo je odvedel naprej okrog cerkve. Oba hkrati sta Andrej in Pavla pogledala prek slemena med Sabotinom in Svetim Valentinom v Brda.

»Tam je ljubljena rodna zemlja,« se je nasmehnila Pavla.

»Škoda, da nama hrib zakriva vašo, pravzaprav tvojo domačijo.«

»Skoraj postane tudi tvoj dom.«

»Pavla!« se je začudil zdravnik Vipavec.

»Da, Andrej. Odločila sem se. Če ti je prav, naj bo poroka, ko pokipi novo vino.«

»Še vprašuješ?«

»Andrej! Moj Andrej!«

Pavla je segla s svojo desnico pod doktorjevo levico. Prav nič se ni ozirala na romarje naokrog. Naj vidijo.

Vodeča se za podpazduho sta našla mamo.

»Kaj sta se res domenila,« se je razveselila ženica umirjeno nasmejanih obrazov.

»Da. Za božič bova že mož in žena.«

»Hvala Bogu!«

Nazaj grede navzdol proti Solkanu doktor Vipavec ni jahal. Spremljal je svojo nevesto, Gradišnikovo Pavlo, serca pa je vodil na povodcu za sabo. Konj je zamahoval po muhah, kdaj pa kdaj je pa približal svoje nozdrvi Pavli tik obraza, kakor bi si hotel natančno ogledati svojo novo gospodarico. Pavla ga je s koščki sladkorja tudi kaj hitro navezala nase.

Nedaleč za sercem je v gruči Brik hodila mama. Seveda je priznala, da se Pavla in Andrej skoraj vzameta. Saj tudi prikrivati ni več skušala. Da je doktor Andrejčič razglašen za mrtvega, so pa sosede iz časopisov in govoric že davno vedele. Kar vsem se je zdelo prav. So oba, Pavlo in doktorja imele rade. Menile so pa, da se nekaterim ljudem življenje čudno suče. Pa če je človek pošten, se nazadnje le rado obrne tako, da je vse prav.

Sonce se je pomaknilo že čez poldan. V gostilni pri Tolmincu v Solkanu so bile vse mize zasedene. »Ah, kaj!« je zamahnil Andrej z roko in ukazal napreči: »Naj Gorica vidi in ve.«

Doktor Vipavec je sam prijel vajeti v roke in v tek pognal Gradišnikov par konj. Za vozom pa je na sercu jahal hlapec Nace, ki je svoj čas služil pri dragoncih. Ponosno, kakor bi bil general, se je držal v sedlu.

Pri Zlati ribi, kjer so se bili ustavili za kosilo, je doktor Vipavec Gradišnikovo Pavlo v družbi že kar predstavil kot svojo nevesto. Odvetnik Gregorec je naglo plačal in odšel. Drugim se je pa tudi pričelo muditi, da čimprej razneso novico po mestu.

Zvečer je Gorica premlevala življenje bivše kaznjenke, Gradišnikove Pavle. Ona sama je pa z Vipavčevim Andrejem vsa zadovoljna sedela na domačem ognjišču v Brdih. Delala sta načrte za poroko in svatbo in še za naprej. Po bregovih so pa pod jasnimi zvezdami zorele hruške in jablane, breskve in fige, in skržati so medili grozdne jagode v vinju.

Zagoreli pečati

Vsesvetne luči na grobovih so komaj dobro ugasnile, že je prijezdil v Brda na belcu v rdeč plašč ogrnjen sveti Martin. Krstil in blagoslovil je cekinasto pozorelo vino, ga pokušal po hramih in mu ob pečenih maronih hvalil pravi vonj in cvet.

Izvršil je tudi kolonske pogodbe, za marsikoga dokaj trde. Blaž, mladi Vipavec – stari je umrl kmalu potem, ko mu je sin Andrej doštudiral za doktorja – Blaž bi bil pa to leto najrajši od veselja vriskal. Izpolnilo se mu je, po čemer je komaj v sanjah upal hrepeneti. Gospodarica Gradišnikova ga je razrešila kolonstva in mu izročila kočo in zemljo v last. Oh! To vendar ne gre, da bi bil svak svakinji, še manj pa brat bratu kolon. Pavla je hotela Gradišnikovo domačijo prepisati na Andreja. Zdravnik pa veleposestva ni hotel sprejeti. Ljudje imajo umazane jezike in bi koj rekli, da doktor Vipavec jemlje bogatijo, ne pa Pavlo. O, kajpa! Ne bodo jih brusili. Vipavčev Andrej ni odvetnik Gregorec.

»Če nočeš, pa ne,« je morala odnehati Pavla.

Pri Gradišnikovih po svetem Martinu še prav nobeno leto ni bilo toliko dela kakor to jesen. Pavla je včasih komaj še vedela, kje se je glava drži. Največ je imela opraviti z ureditvijo novega stanovanja v Gorici. V sobah, v katerih je živela s Filipom, bi ne mogla biti srečna z Andrejem. Počutila bi se kakor v hiši, iz katere so odnesli mrliča, pa niti pokadili niso za njim, kaj šele, da bi prebelili, umili mizo in klop, in z lugom in ostrim belim peskom zdrgnili vso nanešeno in razhojeno smrdljivo nesnago z umazanih tal.

Čeprav se je večinoma vozila, je Pavla le dokaj časa zamudila s potjo z Brd v Gorico in zopet nazaj. Potrebna je bila pa na obeh krajih. Nič bolje se ni godilo Andreju. Oba sta imela take zadrege, da sta komaj utegnila urediti oklice in opraviti izpraševanje za ženine in neveste. Gospod nunc je bil novega para vesel in nič ni prikrival, da odobrava Andrejevo in Pavlino odločitev. Škoda, da se nista že pred leti našla. Kaj bridkosti bi bilo prihranjenih Pavli. No, pa saj skušnje človeka modre, trpljenje ga pa očiščuje.

Brdom se je ponujala zima, Gradišnikova Pavla in Vipavčev doktor sta bila pa na oklicih. Oba so imeli ljudje radi in redko kdo je bil, ki bi jima iz vsega srca ne želel sreče. Sosedje in sorodniki so se pa veselili svatbe.

Gospod doktor Andrej Vipavec, samski, zdravnik v Gorici, in gospa Pavlina, rojena Gradišnik, vdova po zdravniku doktorju Filipu Andrejčiču, sta bila to nedeljo oklicana drugič, prihodnjo bosta tretjič in zadnjič in jutri teden bo svatba.

Do kosila da ne more priti iz Gorice v Brda, se je opravičeval Andrej. Pride pa čimprej popoldne in ostane pri večerji.

Barbka je pomila in pospravila posodo po kosilu in odšla obiskat domače. Mama je bila pa že prej malo legla. Pavla je sedela sama za mizo v hiši in pregledovala račune za opravo novega stanovanja.

(Dalje prihodnjič)

POSVETOVANJE V INNSBRUCKU GLEDE JUŽNOTIROLSKEGA VPRAŠANJA

Sredi meseca decembra 1967 so se sestali v Innsbrucku predstavniki Avstrije in Južne Tirolske glede paketa, ki se nanaša na italijanske predloge o avtonomiji južnotirolske manjšine in glede mednarodnih jamstev. Razgovori so bili na osnovi sestanka, ki je bil v Londonu med avstrijskimi in italijanskimi strokovnjaki in ki so razpravljali o učinkoviti formuli jamstva za južnotirolsko prebivalstvo. (Naš list je o sestanku poročal v 50. številki).

Po uradnih poročilih se ti razgovori označujejo kot splošno znani, dejansko pa o njih niso znane podrobnosti.

Po nekaterih vesteh so predstavniki Južnotirolske ljudske stranke zahtevali predvsem nekaj »napisanega«, preden so sprejeli kompromisno formulo, ki so jo baje v Londonu sprejeli strokovnjaki.

Prvotno je bilo sporočeno, da bo po sestanku tiskovna konferenca, katere pa ni bilo in je samo avstrijski zunanji minister Tončič sporočil, da bodo ustanovili »delovno komisijo«, ki bo začela delo čimprej. V komisiji bo šest članov: dva južna Tirolca, dva severna Tirolca in dva predstavnika avstrijske vlade. Komisija bo imela nalogo proučiti še preostala odprta vprašanja, in zlasti obliko mednarodnih jamstev.

Sestanek je bil v hotelu Evropa v Innsbrucku. Avstrijo so zastopali zunanji minister dr. Lujo Tončič-Sorinj, državni tajnik dr. Karl Bobleter, veleposlanika Haymerle in Löwenthal-Chlumecky, ter poslanik dr. Kirschläger, državni tajnik v pokoju Gschnitzer, univ. prof. Ermacora, tirolski deželni glavar Eduard Wallnöfer, direktor deželnega urada Kathrein, deželni podglavar Kunst (SP), deželni svétnik Zechtl (SP) in deželni poslanec Mader (FP). Južnotirolsko delegacijo pa so zastopali: načelnik Južnotirolske ljudske stranke (SVP) in deželni glavar dr. Silvio Magnago, njegov namestnik Pupp, Volggler in Brugger, senatorji Sand in Saxi ter poslanci parlamenta Vajda, Mitterdorfer in Dietl, kakor tudi tajnik stranke Atz.

V začetku konference sta poročala direktor deželnega urada Kathrein in poslanik dr. Kirschläger o rezultatih razgovorov med avstrijskimi in italijanskimi strokovnjaki v Londonu. Dr. Kathreinovo poročilo pa ni izzvenelo posebno optimistično. Zunanji minister dr. Tončič je pozval vse, da bi se otresli nezaupanja, kar je ponovno sprožilo nasprotna vprašanja po konkretnih rezultatih pogajanj. Tako je po nepopolnih vesteh poslanec Dietl odločno zahteval nadaljnja pojasnila in je nasprotoval kompromisu, ki je baje bil sprejet na sestanku med italijanskimi in avstrijskimi strokovnjaki v Londonu glede jamstev.

Tirolski deželni glavar Eduard Wallnöfer je v radijskem intervjuju izjavil, da je vesel, ker je bilo za innsbruško konferenco toliko zanimanja. Minister dr. Tončič je po konferenci dejal, da so o vsem natančno debatirali.

Izvršni odbor »Zveze za Južno Tirolsko« je brzojavno pozval udeležence konference v Innsbrucku, naj pod nobenim pogojem ne žrtvujejo življenjskih pravic južnih Tirolcev.

Italijanskim novinarjem je avstrijski zunanji minister Tončič izjavil, da je imel sestanek informativni značaj, da bi obvestili tirolske in južnotirolske prijatelje o položaju. Pri tem naj ne bi nič sklepali. Razprava je bila odprta in obširna. Nato je Tončič pojasnil način ustanovitve delovne komisije. Avstrijski zunanji minister je dodal, da ne pričakuje naglih rešitev in da so še zapletena vprašanja, ki jih je treba rešiti, da pa upa, da bodo prišli do rešitve pred zaključkom poslovne dobe italijanskega parlamenta. Italijanska agencija dodaja, da je predsednik Južnotirolske ljudske stranke dr. Silvio Magnago dal »manj optimistično izjavo«.

Odbor bo predložil svoje mnenje širšemu sestanku. Italija namreč želi od Avstrije odgovor do 15. januarja na vprašanje, ali se dunajska vlada strinja z najnovejšimi predlogi rimske vlade.

Wieder eine neue, sensationelle Motorsäge von STIHL: die STIHL-040, ca. 3,7 PS stark, 6,8 kg leicht — nur 1,8 Kilo pro PS. Kennen Sie eine Motorsäge, die das übertrifft?

STIHL 040

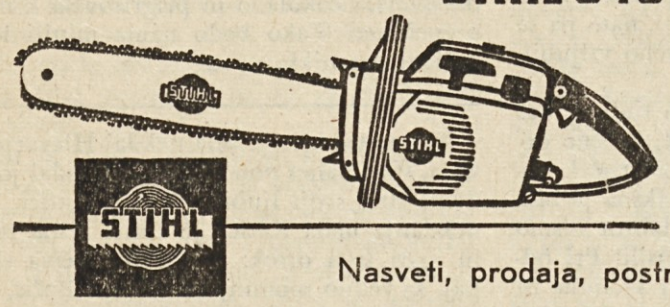

STIHL

Johan Lomšek
Št. Lipš, Tihoja 2
P. Dobrla ves
9141 EBERNDORF
Telefon 04237-246

Nasveti, prodaja, postrežba strankam

Avstrijska televizija

PETEK, 12. januarja 1968: Televizija v šoli Iskanje po jutrišnjem svetu: Življenju na sledi — 11.00 Program za delavce: Junaki — Prenos iz Grindelwalda: Smuk za ženske — 18.00 Jean et Helene — tečaj francoskega jezika — 18.20 Naša lahko noč oddaja za male otroke — 18.25 Kratka poročila — 18.30 Avstrija-podoba — 18.56 Reklama — 19.00 Tajna naročila za Johna Drakeja — 19.21 Snežna poročila — 19.27 Pregled programa in reklama — 19.45 Čas v sliki — 20.09 Reklama — 20.15 Kazenski kvartet, televizijski musical — 21.50 Na obeh frontah. Velike bitke druge svetovne vojne — 22.20 Čas v sliki — 22.40 Smučarsko tekmovanje žensk iz Grindelwalda: Smuk (ponovitev) — 22.55 Glasba pred polnočjo: Jazz v Evropi in konec oddaje.

SOBOTA, 13. januarja: 12.55 do 14.00 Direktni prenos iz Wengena: Smuk za moške — 16.00 Kalifornija in Kalifornijci — 16.30 Za mladino od 11. leta dalje — 17.35 Ples z zakoncema Fern — 18.20 Naša lahko noč oddaja za male otroke — 18.25 Kratka poročila — 18.30 Dober večer v soboto... pravi Heinz Conrads — 18.56 Reklama — 19.00 Očarljiva Jeannie — 19.27 Pregled programa in reklama — 19.45 Čas v sliki in vprašanje tedna — 20.09 Reklama — 20.15 Prenos hessenškega radia: Nekdo bo zmagal — 22.00 športni žurnal — 22.30 Čas v sliki — 22.50 Naš nočni program: „Rabelj" in konec oddaje.

NEDELJA, 14. januarja: 9.55 do 11.15: Direktni prenos iz Wengena: Slalom za moške — 11.55 do 13.15 Slalom za moške — 15.30 Za mladino od 11. leta dalje: Mario — 15.55 Mladinski svet — 16.25 Literatura na Longlaeju. Posebnost za vašo gramofonsko omaro — 17.00 Od celine do celine — 18.00 Naš nedeljski roman: Pustolovščine dobrega vojaka Švejka — 18.25 Naša lahko noč oddaja za male otroke — 18.30 Die Rieglers — 19.00 Čas v sliki in od tedna do tedna — 19.30 športni pregled — 20.10 Kristjan v času — 20.15 Prenos iz Volkstheatra: „Ljubezenske zgodbe in poročne stvari", Johanna Nestroya — 22.25 Vroče ure na Montparnassu — 23.15 Čas v sliki.

PONEDELJEK, 15. januarja: 18.00 Jean et Helene; tečaj francoskega jezika — 18.20 Naša lahko noč oddaja za male otroke — 18.25 Kratka poročila — 18.30 Avstrija — podoba — 19.00 Playboy biti je težko (I) — 19.21 Pregled programa in reklama — 19.45 Čas v sliki — 20.09 Reklama — 20.15 O zimskih olimpijskih igrah — 21.00 Direktni prenos zahodnonemškega radia: „Mož po imenu Harry Brent (I), Francisa Durbridge — 22.10 Čas v sliki — 22.20 Posebno za vas: Preizkus (test) in kako se ga lahko spregleda — 22.00 Konec.

TOREK, 16. januarja: 18.00 Walter in Connie; tečaj angleškega jezika za začetnike — 18.20 Naša lahko noč oddaja za male otroke — 18.25 Kratka poročila — 18.30 Redkost „prostor": Mestno in prostorsko načrtovanje — 18.56 Reklama — 19.00 Francoske popevke in Toto pregled — 19.27 Pregled programa in reklama — 19.45 Čas v sliki — 20.09 Reklama — 20.15 Ta naš svet. Filmsko poročilo o svetovnih dogodkih — 21.00 Poštni predal 7000 — 21.10 Coppelia (z uvodom): Balet po E. T. A. Hoffmannu, glasba Lea Deliba — 22.25 Čas v sliki in konec.

SREDA, 17. januarja: 10.00 Televizija v šoli: Gradnja cerkvá v našem času — 10.30 Madagaskar; Mostišče v Indijskem oceanu — 11.00 Program za delavce: Viški olimpijskih zimskih iger — 11.45 77-Sunset-strip — 12.50 Kratka poročila — 12.53 Reklama — 13.00 do 14.00 Prenos iz Badgasteina: Smuk za ženske — 17.00 Za otroke od 6. leta dalje: Gašperček in živali v gozdu; lutkovna predstava — 17.30 Za mladino od 11. leta dalje „Lassie"; zgodba psa — 17.55 Za družino: Na knjižni polici — 18.20 Naša lahko noč oddaja za male otroke — 18.25 Kratka poročila — 18.30 Kulturne aktualnosti — 18.56 Reklama — 19.00 Kuhinja v televiziji — 19.27 Pregled programa in reklama — 19.45 Čas v sliki — 20.09 Reklama — 20.15 Vaš nastop, prosim: Aktualni pregled opere, operet in dram — 21.00 Prenos zahodnonemškega radia: Mož po imenu Harry Grant (II) — 22.00 Tiskovni studio: Novinarji in politiki debatirajo — 23.00 Čas v sliki.

ČETRTEK, 18. januarja: 10.00 Televizija v šoli: Mladinsko gledališče — 11.30 Potovanje po Grenlandiji — 12.00 Tečaj angleškega jezika — 12.20 Kratka poročila — 12.23 Reklama — 12.30 do 15.00 Prenos iz Badgasteina: Slalom za ženske — 18.00 Tečaj italijanskega jezika za začetnike — 18.20 Naša lahko noč oddaja za male otroke — 18.25 Kratka poročila — 18.30 športni kalejdoskop — 18.56 Reklama — 19.00 Matl Maks (2). Vesele pustolovščine štorastega agenta — 19.27 Pregled programa in reklama — 19.45 Čas v sliki — 20.09 Reklama — 20.15 Človek ne jezi se: Quiz oddaja z Maxijem Böhmom — 21.20 Lobby Dollore afere. Izmišljena prenaredba Joachima Roesinga — 22.20 Čas v sliki — 22.40 Nočni studio: Literarni salon.

Televizija Ljubljana

PETEK, 12. januarja 1968: 11.30 Francoščina — 15.25 Smuk za ženske — posnetek iz Grindelwalda (do 16.40) — 17.25 Poročila — 17.30 Moj prijatelj Flicka — serijski film — 18.00 TV obzornik — 18.20 Mladinski koncert — 19.05 Človek, znanost in proizvodnja — 19.35 Salon za smeh — I. oddaja — 19.55 Cikcak — 20.00 TVD — 20.30 Cikcak — 20.35 Paisa — celovečerni film — 22.00 Zadnja poročila.

SOBOTA, 13. januarja: 12.55 Wengen: Smuk za moške — prenos (do 14.00) (Evrovizija) — 17.35 Vsak teden — 18.00 TV obzornik — 18.20 P. Golia: Sneguljčica — predstava SNG Maribor — 19.20 S kamero po svetu — 19.45 Zoo — 20.00 TVD — 20.30 Cikcak — 20.35 Obrt — humoristična oddaja — 21.35 Videofon — glasbena oddaja — 21.50 Gideon — serijski film — 22.40 Zadnja poročila.

NEDELJA, 14. januarja: 9.25 Poročila — 9.30 Narodno zabavna glasba — 9.55 Kmetijska oddaja — 10.40 Vrtinec — film za otroke — 11.55 Wengen: Slalom za moške — prenos (Evrovizija) — 13.00 Nedeljska TV konferenca — 14.00 Nedeljsko popoldne — 18.45 Vsak teden — ponovitev — 19.10 Bonanza — serijski film — 20.00 TVD — 20.45 Cikcak — 20.50 Zabavno glasbena oddaja — 21.50 športni pregled (Bohinj) — 22.30 Zadnja poročila.

PONEDELJEK, 15. januarja: 17.00 Poročila — 17.05 Mali svet — oddaja za otroke — 17.30 Cookovo potovanje — serijski film — 18.00 TV obzornik — 18.30 Epilepsija v otroškem obdobju — 18.50 Reportaža — 19.15 Kuharski nasveti — 19.45 Vokalno instrumentalni solisti: Lado Leskovar — 20.00 TV dnevnik — 20.30 Cikcak — 20.35 TV drama — 21.35 Po izbiri — glasbena oddaja — 22.05 TV dnevnik.

TOREK, 16. januarja: 16.40 Francoščina (do 17.10) — 17.40 Poročila — 17.45 Risanke — 18.00 Obrežje — oddaja za italijansko narodnostno skupino v Jugoslaviji — 18.25 Torkov večer (narodni) — 18.50 Svet na zaslonu — veliki — 19.30 TV obzornik — 20.00 Cikcak — 20.10 Veliki McQuinty — celovečerni film — 21.40 Bera slovenske kulturne tvornosti v letu 1967 — 22.10 Zadnja poročila.

SREDA, 17. januarja: 17.20 Poročila — 17.25 Lutkovna igra — 17.45 Kje je, kaj je — 18.00 TV obzornik — 18.20 Združenje radovednežev — 19.05 Ples skozi čas — 19.45 Cikcak — 20.00 TV dnevnik — 20.30 (Ne)znana Talija — druga oddaja — 21.30 Zadnji dan prvi dan — serijski film — 22.00 Zadnja poročila.

ČETRTEK, 18. januarja: 11.00 Angleščina — 17.10 Poročila — 17.15 Hrestač — mladinski balet — 18.00 TV obzornik — 18.20 Narodna glasba — 18.45 Po sledeh napredka — 19.05 Splet — Humoristična oddaja — 19.45 Zoo — 20.00 TV dnevnik — 20.30 Cikcak — 20.35 Na poti od Kamnika do Radovljice — 21.20 Mednarodni Jazz-festival v Ljubljani: Golden gate kvartet II. — 21.50 Zadnja poročila.

PEČI in štedilnike
znamke Tirolia v najboljši kvaliteti in največji izbiri!

PODJUNSKA TRGOVSKA DRUŽBA

BRATJE RUTAR & Co.

DOBRLA VES — EBERNDORF
A 9141 Tel 04236-281

GLEDALIŠČE V CELOVCU

Celovško Mestno gledališče bo uprizorilo v prihodnjih sedmih dneh sledeče predstave:

PETEK, 12. januarja, 19.30: **Der Ort, wo die Säugetiere sterben (Kraj, kjer umirajo sesalci)**, Jörga Diaza. Predstava bo v „gledališču na odru za vaje". — SOBOTA, 13. januarja, ob 19.30: **Viktoria und ihr Husar (Viktorija in njen Husar)**, opereta Paula Abrahama. — NEDELJA, 14. januarja, ob 15. uri: **Die Welt auf dem Monde (Svet na Mesecu)**, opera Josepha Haydna; 7. predstava za GWK-nedelja; 6. predstava za podeželski nedeljski abonma in ob 19.30: Karl Schellenberg bere iz svojih del; v „gledališču na odru za vaje". — PONEDELJEK, 15. januarja, ob 19.30: **Der Meteor (Zvezdni utrinek)**, komedija Friedricha Dürrenmatta. Vstopnina od 12.— do 60.— šilingov. — TOREK, 16. januarja, ob 19. uri: **Die Welt auf dem Monde (Svet na Mesecu)**; 4. predstava za mladinski A-abonma. — SREDA, 17. januarja, ob 19.30: **Svet na Mesecu**; 9. predstava za M-abonma in za GWG-sreda; 7. predstava za GWK-sreda; 7. predstava za podeželski sredin abonma. — ČETRTEK, 18. januarja, ob 19.30: **La Bohème**, premiera; opera Giacoma Puccinija; 10. predstava za D-abonma in za GWG-četrtek; 8. predstava za GWK-četrtek; 7. predstava za podeželski četrtkov abonma.

RADIO CELOVEC

SOBOTA, 13. 1.: 09.05—10.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca — 14.00—14.20 Plesne skladbe iz „Novih akordov" — 1 (Komentirana glasbena oddaja) — govori prof. Marjan Lipovšek. — NEDELJA, 14. 1.: 07.30—08.00 Duhovni nagovor. — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo. — PONEDELJEK, 15. 1.: 14.15—15.00 Poročila, vreme, objave, pregled sporeda. — Za našo vas. — 18.00—18.15 Dober večer našim malim poslušalcem. — TOREK, 16. 1.: 14.15—15.00 Poročila, vreme, objave. — Športni mozaik. — Pokoncilski pogovor. — SREDA, 17. 1.: 14.15—15.00 Poročila, vreme, objave. — Kar želite, zaigramo. — CETRTEK, 18. 1.: 14.15—15.00 Poročila, vreme, objave. — Zeleni gozd je lovčev raj (Oddaja za lovce). — Prof. M. Rus: Stari izreki v novi obleki — 3. — PETEK, 19. 1.: 14.15—15.00 Poročila, vreme, objave. — Od petka do petka po naših krajih in pri naših ljudeh. — Iz ljudstva za ljudstvo (O zdravilnih rastlinah — 2. del).

VATIKANSKI RADIO V SLOVENŠČINI:

Na k. v. 48, 47; 41, 38 in na s. v. 196 m: v ponedeljek in petek, ob 21.30; v torek, četrtek in soboto, ob 18.15.

Na k. v. 41, 38; 31, 10 in na s. v. 196 m: v nedeljo, ob 11.50.

Naslov: Radio Vaticana, Slovenske oddaje, Vaticano.

Obvestila Mohorjeve

Pred leti je izšla knjižica Pavle Kovačičeve o njenih doživetjih v taborišču Auschwitzu. Po knjigi je bilo veliko povpraševanja in je bila kmalu razprodana. Mohorjeva knjigarna javlja, da je dobila sedaj od založnika še nekaj izvodov. Z njimi rada postreže tistim, ki se zanjo zanimajo. Kdor želi knjigo **Auschwitz**, naj se kmalu oglasi!

Prav lepo je darilo tvojim **prijateljem ali sorodnikom v tujini** — letošnji Mohorjev knjižni dar (Koledar za 1968, povest Moč ljubezni, roman v slikah Quo vadis in potopis Po Daljnem vzhodu). Razveseli znanca na tujem s tem lepim darom! Pošlji mu Mohorjeve knjige!

Zadnjo številko revije **»Cerkev v sedanjem svetu«** dobiš lahko tudi v Mohorjevi knjigarni. Je pravkar izšla.

V Mohorjevi tiskarni je izšel **nemški prevod** znamenite knjige generala Vauhnika **»Nevidna fronta«**. Knjiga je naprodaj broširana in vezana, obe z večbarvnim ovojem.

Vendar enkrat nekaj veselega! Tako pravijo vsi, ki so že prebrali najnovejšo knjigo Marijana Marolta **»Rojstvo, ženitev in smrt Ludvika Kavška«**. Izdala jo je Svobodna Slovenija v Argentini. Knjigo lahko dobite v Mohorjevi knjigarni.

Naš tednik

Izhaja vsak četrtek. Naroča se na naslovu: „Naš tednik", Celovec, Viktringer Ring 26, 9020 Klagenfurt. — Telefon uprave in oglasnega oddelka 26-69. — Telefon uredništva: 43-58. Naročnina znaša mesečno 7.— šil., letno 80.— šil. Za Italijo 2800.— lir, za Nemčijo 20.— DM, za Francijo 22.— ffr., za Belgijo 250.— bfr., za Švico 20.— šfr., za Anglijo 2.— f. sterl., za U. S. A. in ostale države 6.— dolarjev na leto. — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Janko Tolmajer, Radiše, p. Žrelec. — Tiska Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu, Viktringer Ring 26.